

258

79

258

79

زیارت قیلوب هم مسجد عمرنی و باشقه مقدس اورنلارنی زیارت قیلوب اوتله لر).
پورت سعید - سویس - ینبوع - جدہ .

ترکستان حاجیلاری کوبره گی هندستان آرقیای جدہ گه بارالار. بونلک
سبیلری کوب ایلک زورسی - بخارا بلهن آفغانستان چیک آراسند اورمانلار
آرقلی کیتکنده پاسپرطسز کتومکن. موندی واقعه لر حجازده و بابولغان یالارده
کوب بولا، چونکه روس اداره سی موندی وقتده جگه بارورغه پاسپرط بیرمی
آلار ایسه قاچوب کیتله لر. موندان باشقه آفغانستانده مزار شریفده حضرت
عاینلک مرقد مبارک لری بار، یولده بارشلی حضرت علی گه زیارت قیلوب کیتله لر.
آفغانستان آرقلی بارو استانبول آرقلی بارورغه قاراغانده بیک کوب آرزان هم
آطلانوب سفر قیلوب عبادت نیتی بلهن یوروچیکه رقت قلب اوچون فائده لیرک
تابالار. آلاغه آنده آلارنی بورچی تورغان اورنلار هم زور شهرلرده اوچراهی.
آلار کروان سرایلارغه توشلرده تله گانلر نجه راحتله نوب یورط اورتاسنده پلاو
پشروب آشیلار. هم محتاج قالسه لار مسلمان ملتتنده آلا ریاردم تابا آلالار؛ اما
روسیده محتاج قالسه لار خیرچیلک قیلوب یورگانلک لری اوچون بالیتسیه قولینه
توشولری بیک قریب. شول سبیلر اوچون آلار هندستان آرقلی کیلونی اختیار
قیلالار.

آفغانستان آرقلی یورو قورقنچلی لکن خاق او یلاغان قدر اراک قورقنچلی
توگل. هندستان بلهن چیکاش بولغان هزار ایالتی نلک خلقی حاجیلارغه قل قدر
ضرر تیگررگه قییمیلار. چونکه الک وقتده شول خاق حاجیلارنی تالاب یامان آتقه
قالغان بولغانلار.

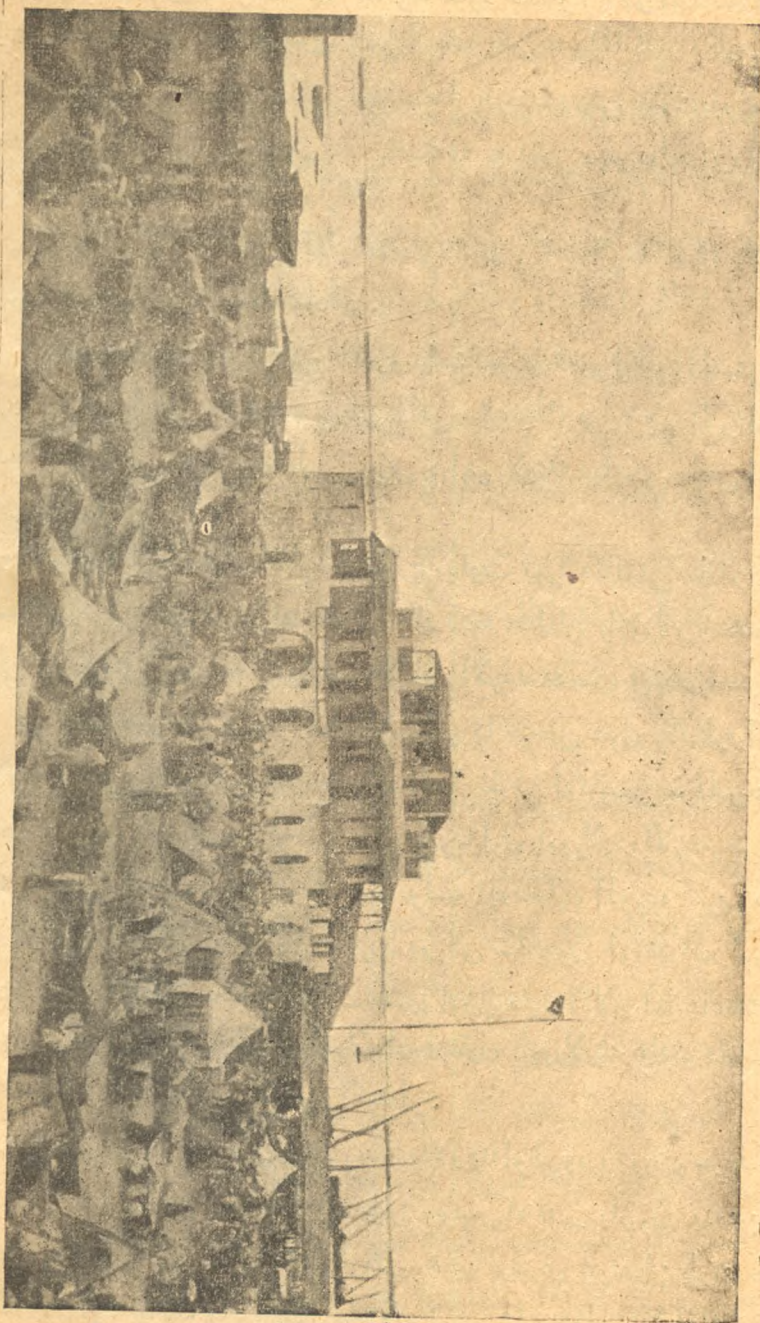
لکن افغان امیری موندان طیار اوچون هم روسیهدن کیلوچی حاجیلارنی
اوزینه جاب ایتر اوچون توبنده گی امرنی تاراتقان:

پورت سعید دن سویسکه تیمر یول بلهن باروچیلارغه بیک اوکایسنزلقغه اوچرارغده طوغری کیلگهلی، شول ره وشچه که آلا رنی قای چاغنده قوری یرده گی استانسیه لارده توشوروب قالبرلارده اسسی قویاش آستنه توبه سز واکزاللارده طورورغه طوغری کیله هم شولای ایتوب ئله نیچه شر ته ولکده کوچکه ایتوب یتکره لر.

حج سفرناک ایکی قورقنچلی هم ایکی یاخشی ساقلانورغه تیوش نرسه شول که خواه روسیه ده بولسون خواه ترکیه ده بولسون حاجیلارنکی تیره سنه ئه یله نوب یوری تورغان کیسه بارلارنکی کوبلگی.

عموما حاجیلار اوزلرینکی آنچه لارینی بیک جیناقسز یوروته لر یه بیلبا ولارینه قسترغان بولالار یایسه بر صومعه غه طغوب موینلارینه آصقان بولالار. بوا یسه کیسه بارلارنکی کوزینه ایکی چاغلغان اورن بولوب آلا اوکای اورننی صاقلابغه یوریلر هم بیک کوبسی حجگه بارام دیگان بولوب بارلغی شونسی صلتا و بلهن گنه غریب بولوب ده برگه یوریلر. هم ئله نیچه مرتبه حج قیلغان کشی بولغان بولوب حاجیلارنکی انابتینی قازانلارده آقتغندک اوکای اورننی طوغری کیتروب اوز وظیفه لرینی اوتیلر «اوزگز بیلیت آلوب مشغله نوب یورگانچه میکانغه آنچه غزنی بیرگز، مین آلوب کیلورمن» دیوب آنچه جیالارده غائب ایرانلردن بولوب کیته لر. اگر حیله بلهن آنچه آلو ممکن بولماسه نرسه گده رضابولالار: «سزیوموشغزنی اوتهرگه بارا بیرگز، غم غصه چیکمه گز، نرسه لرگزنی اوزم ساقلارمن» دیوب قالالارده آقتغندن نرسه لرنی توگل ساقلاوچینی ده تابووی مشکل بولوب قالا.

حاجیلار یوروته تورغان روس پراخودلارینکی مارشرونلاری عادتک بولای جول: آدیسا (یا که سیواستوپول) - استانبول (بر نیچه کون توقتی) اسمیرنا - بیروت - یافه (اوج دورت کون توقتاب طورا، چونکه حاجیلار قدس شریفنی

کارائین هم حاجیان جده گه توشوره تورغان بیه.

ناچار پاراخودلارینه او طروب کیتهرگه مجبور ایتهلر. آلا مونه بولای دیوب دعوت قیلالار. «سز، نیک روس پاراخودلارنده باررغه جاگه قدر بیلیمت آلاسز؟ سز استانبولغه قدرگنه بیلیمت آلاز؛ آنک سلطان طرفندن بوش بیلیمت بیرله، دیوب نیمه مدنی صارتلار آراسینه کیلوب برسی ئه یتهده «سلطان بوش بیلیمت بیره» دیگان خبر حاجیلر آراسهک بیک تیز تارالا.

هم شول خبرگه اوشان-وب آلار همه سی اجنبی واپورلارینه شول دلالارغه ایروپ صارق کتووی کبک چابالار.

اجنبی پراخودلارغه نوشکاج آلا رنی استانبولغه قدر ایلی آلمش ساعت وقتده آلوب بارالار (اوطز - اوطز آلتی ساعتک یول) هم آلاردان کشی باشینه بیش آلتی صوم توله تهلر (روس پراخودلارنه بیلیمت بهاسی اوج صوم یتمش بیش تین).

استانبولغه بارغاج سلطان طرفندن بیلیمت بیرلمه گانینی بله لر آلا ده بولسه آلا بوش قالمیلار. آنک آلا رنی ئله نیچه مسلمان واپورلاری خدمت لرینه طیار هم عسکر کبک کوب یاگی دلاللر آلا رغه خدمت ایتهلر.

نی حکمتدر بر مرتبه آلا دانغان خلق یاگیدان شول دلاللار آرتندن بارالارده روس پراخودلارنده غیمن ئله نیچه ئلوش اوگایسز شرطلارغه رضا بولوب مسلمان واپورلارینه او طروب کیتهلر. اول واپورلارده آلا رغه حتی صافی صوده بیرلمی. اما روس پاراخودلارنده بولسه تله گانکچه آلا رغه ممکن. بوندن باشقه اجنبی واپورلار ایگ کوبی دورت یوزدن سکزیوز طونغه قدر اورنلری بولوب کوب بارغانه ساعتنه آلتی - یدی اوزل بارا آلالار اما عادتک دورت اوزلن برده آرتق یورمیلر. حاجیلر ایسه شول واپورلارغه عادتک گیدن ئله نیچه ئلوش آرتق بولوب طولوب کیتهلر.

حاجیلارنک قای برلری روس پراخودلارینه او طروب پورت سیعدک قدر بارالارده آندان توشوب تیمر یول بلهن سویس که قدر باروب ینه دن جاگه قدر بارورغه یاگیدان پراخودقه او طرالار. قای برلری شونندان طوب طوری قاهره گه اوتهلر. چونکه قایتقاند قاهره گه توشو ممکن بولمی - آنک شول یر حاجیلارینی غنه بیره لر.

بتونلہی بترمکچی بولدی ہمدہ مکہنی تالادی وشول آرادہ حجر اسودنی آلوب
کیتدی فقط توقز یلدن صوگنہ اورنیزہ قایتاردی .

کعبہ مکہنک ایشک اورتاسنہ بنا قیلنہمشدر . کعبہ بتون احاطہ لری بلہن
حسابلانغانہ دورت دیسہ تینہ قدر بیردر . ایشک آلدی مربع شکلنہ بولوب
اطرافی ۲۴۰ عدد مرمر ہسم بروزہ عمود اوستینہ یاصالغان طام بلہن احاطہ
قیلونغان طاملار اوستندہ ۹۲ گومبہزی بار . طاملارنک بعض بیرلری عادی
تاش وکوبرہ گی مر مرتاشی بلہن توشہ لگاندر . دورت پوچماغندہ دورت مقام
یاصالغان بولوب بودورت مقام دورت منہب : حنفی ، حنبلی ، مالکی ، شافعی
اہل لریزہ مخصوصدر . کعبہ اللہنک ایشک آلدی چیتدہ گی اوراملاردان بریارم
سازین قدر توپہن بولوب اطرافنہ ۲۹ زور و بیک کوب کچکنہ قابقلاری باردر .
ایشک آلدینک ایشک اورتاسنہ طوقز مربع سازین مقباری زورلقدہ
وبیش سازین بیوکلگنہ بنا بولوب بیت اللہ آتالا وشول بیت اللہدہ حجر
اسود ساقلانادر .

بیت اللہ طاشدن بنا قیلنوب کسوہ بلہن اورتولگاندر . کسوہ قاراتوسلی
قالن یفک دن توغولغان بولوب اوستینہ بر آرشین مقباری بوینک آلتون حرفلر
بلہن « لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ » دیوب یازلغاندر . بو کسوہ ہر یلک یا ٹین
ہدیہ بیدرلگان کسوہ دن صوگ الوکگیسی مجاورلرگہ بیدرولہ آلتون ایسہ شریف
مکہ گہ بیدرولہدر . مجاورلر کسوہنی کیسکہ ہب حاجیلارغہ ہدیہ ایتہلر .
حاجیلار مونک قارشیسینہ مکافات بیرہلر . بو کسوہنی ییدرنک ہمہ اطرافلرنہ
مقدس سازاب یوزلرینہ سورہلر ، وتعظیم قیلالار .

حجر اسود بیت اللہدہ کوکرک بیوکلگنہ بر اورنغہ قویلوب تیرہسی کش
بلہن نہ بلہندرلوب اورتا بریرنک آچقلق قالدرلغان . حاجیلار کہشکہ توتونوب
حجر اسودنی اوبہلر .

كعبة الله نىڭى بناسى حقنىدە بىك كۆب رواتىلار بار بولوب آنىڭ بناسى دە
قېل تارىخ و قىتلار دن بىرلى قالغانىدەر .

قولاقدان قولاقغە كوچكان حكاىه لىرگە بىناء آدم بلەن هوا جىننىن سورولساڭاچ
آدم عليه السلام حجاز طرفلىرىنە اينىدى . بولار بىك كۆب و قىتلار بىر بىرسىدىن
آيرىلوب يوردىلار . آخر الامر الله تعالى نىڭ رحمتى بلەن بولار عرفات طاۋىدە
اوجراشدىلار . ھىم كعبة الله نى ئەلىگى اورنىغە بىنا قىلدىلار .

بىر و قىتلار عاصىلر كۆبە يوب مشركلر آرتقاچ كعبة الله جبرائىل عليه السلام
آرقىلى كۆككە كۆتەرلىدى . موندان سوڭ بىك كۆب و قىتلار اونكاچ بىنەدن ابراهيم
عليه السلام واوغلى اسماعىل عليه السلام طرفىدىن ياڭىدىن بىنا قىلونىدى .
ابلىس عليه اللعنه بو بىنانىڭ ياڭارتلويغە ھىمە آدملرنىڭ بوندە كىلوب عبادت
قىلاچاغىغە ھىم آلا ر اعلى درجە لىرگە نائل بولاچاقلار بىنە كۆنلەشىدى دە كىلوب
كعبە نى بوزماقچى بولدى . لىكن ابراهيم عليه السلام تاش بلەن آتوب ابلىس نى
قاچىردى . كعبة الله بىك اوزاق زمانلار سلامت طوردى بوزولغان اورنلارى
توزەتلە كىلدى . اىلىڭ سوڭ مرتبە ۱۰۷۴ نچى سنە ھجرى دە ياڭىدىن توزەتلىدى .
كعبة الله دە شوندىن بىرلى طوراً .

شوندى و اق حكايتلىرگە قاراغاندە حجر اسود اوللىرى جبرائىل عليه السلام
آرقىلى جىننىن ايندىر لىگاندە لعل شىكلى يالتراب تورغان . لىكن گىناھ ايلرنىڭ
ايرىلرى تىه تىه قارالوب قالغان . قىامت كۆنىدە حجر اسودكە الله تعالى حضرتلارى
ابىكى كوز خلق ايتەچك ھىم شوندى اول اوزىنى زيارت قىلغانلار نى كۆرەچك ھىمە
شول كشىلرگە شفاعت ايتەچك و خدا حضورندە شهادت بىرەچكەر .

حجر اسودنىڭ سوڭقى تارىخىغا كىلسەك بايتاق قنە واقىغە لىرگە اوجراغانىنى
كۆرەمىز : ۶۹۲ نچى سنە ھجرى دە خلىفە عبد الملك مكە نى فتح قىلغاندە كعبة الله نىڭ
قاي بىر بىرلىرى واتلىدى . ۹۳۰ نچى يىلدە ابو سعید اوغلى ابو طاھر حجنى

مكده هم مدينه دهر وس تبعه سى هم روسيه دن كوچكان خلقده بايتاقنه بار .
آلار مالار ينى صانوب بقرور اوچون قالغان سودا گرلردن عبارتدر . حجازده
روسيه دن جزادن ، بورچمن ، تورمهدن هم سالدانان قاچوب كيتوب بيمرله شكان
قاتارلرده كوب . آلار كوبره گى مدينه ده طورالار . بولارنى مدينه نكڭ هواسى
ياخشىلغى همه آندى مدرسeler اوزلرينه جلب ايتهلر .

بونداغى تاتارلار نكڭ عرب دن اويله نوچيلرى ده اوچرى . هم قزلرىنى
عربكه بيمرگانلى ده بار . قاي برلرى قزان اطرافينه قايتوب اويله نهلر . بونداغى
تاتارلار ايزگى بيمرلر كوره ديوب قزغوب يهش يهش قزلار ينى قارتقنه كشيلا رگه ده
بيروب ييبه رهلر . لکن قزلرى اولك ايزگى بيمرلرگه قزغوب بارسه ده آندى
بارغاچ هوانكڭ آلماشنوى اوڭايسز طوبولا هم روسيه نى بيك صاغنالار .

روسيه دن بارغان مسلمانلار دن مونداغى ياقنلىرى قطع علاقه قيلمىلر . چونكه
آلار يا حجه دعوت قيللر ؛ ياخود ياخشى ياخشى غنه بىل مجلر تابالار .

بىل حج روسيه ده غى كشيلا رگه ده بيمروله . اولك اوزى اوچون حج قيلماغان
كشى بىل حج بلهن حج قيلسه ، كعبه الله نى كورو بلهن اوزينه ده حج قيلو فرض
بولوب ئهور لسگانگه كوره ؛ اول كشى ايكنچى حج موسمينه قدر حجازده قالا هم
ايكنچى يلكه اوزى اوچون حج قيللا .

روسيه دن بىل حجه كوبره گى قزان ، اورينبورغ ، اوقا اطرافلارى ييبه رهلر .
اما تركستانلىلار ايسه آلار اچندن بىل حج بلهن باروچى يوق مكمنده در . آلار
اوزلرى باروب حج قيلونى آرتغراق كوره لر .

مكده توروچى روسيه لى مسلمانلار مكه دن واق ؛ اققنه صاوتلارغه صوطوتروب
آلوب كيتهلر . هم بوصو آرقاسند ، بايتاق قفه قدر حرمت و آنچه حاصل ايتهلر .

V .

كعبه الله نكڭ عظمتن و آندى حجرا سودنكڭ قدسين ايشوته گان كشى
بيوقدر ديوب بلهم ؛ حجرا سودنكڭ كعبه الله نه بولوى ده كعبه الله نكڭ عزتيني آرتدادر .

حوضه يير آستمنن يوللار ياصاب چغارولادر. موندن باشقه شهر اچنده
يغور صولارينى جيوب قالور اوچون ياصلغان حوضلار ياصلان همكزمم
قوبوسى باردور.

مكه گه كيلگاج حاجيلارنى دليللر اورناشدالار. بو دليللر حاجيلارنىڭ
بايراقلارى ياننده كوبرهك يوريلر حقى بازارلارغه چغوب نرسهلرده آلرشارلار
حاجيلار آچهلرينى دليللرگه صاقلارغه بيره لر. بو وقتك آلار دن هيچ بريازو بيرلمى.
فقط كوبى آلغانلىقلار ينى اوز دفترلرينه گنه يازوب قوبالار. حاجيلار وفات
بولسه آچهل دليل فائده سينه قالا. چونكه آننن ازلهب يوزوچى بولمى.
قاي بر چاقده وفات بولماسده قايتاروب بيرلمى قالغالى.

شريعته دليللر حقته بر سوزده بولماسده حاجيلار طرفندن دليللر
بيك تعظيم قيلونالار. چونكه مكده گى هر بر كشى قايدە بارورغه ونيندى
عمللر قيلورغه تيوش ايكانن بيك ياخشى بلسهلرده بر اشاره گنه وسويله ب
بيرو گنه ييمتسه ده دليللر اوزلرى برگه يوروسهلر حاجيلارنىڭ احتياجاتىنى
تيز تابالار واورنلرغه طوغرى آلوب بارالار.

عربلرگه همده بدويلرگه حج وقتنده بتون يل اوچون آزق حاصل بولا هم بايتاق
آچهل جيولادر. چيتمن كيلگان حاجيلارنىڭ قاي برلرى شو كافرغوب حجازده قالالار.
شولاي قالاقالا مكده جيولغان كشىلردن جبولوب مكده حاضرندە بايتاق قنه
هندستانلى لار، جاواليلر، جزائريلر هم فارسلىر كوبدر.

هندستانلىلر ديانت اسلاميه ده بيك اوكنق توگملر. آلار خدانىڭ برلگينه
ويغمبرنىڭ راستاغينه ايمان كافي ديوب اعتقاد قيلالار. عماگه كيلگانده اورلرينىڭ
ايسكى براهمانىلىقن قالغان عادتلرينى ده آراغه قاتشدرغاليار. آلار كعبه اللهغه
بارو قايتواوچون توتولغان آچهلنى شونك ييبه روب صرف قيلد رساك كفايه كعبه اللهنى
تعظيم تابولا ديوب بله لر.

چقروب يورى وتويهلر ايسه بر توقتامى اوتوب تورادر، مکهده تجارخانهلر باریسى ۳۰۰۰ حساب ایتولمکهدر.

کعبه الله کورونه باشلاغاچده حاجیلارنڭ اوج کره همهسى بر آغز دن (لبیک اللهم لبیک لاشریک لک) الخ دیوب تلبیه ایتکن تاوشلاری آسمانغه کوتهرله. حاجیلارنڭ کوزلرندن یاشلر آغا. شادلق بلهن ئله نیندی صاغولار بولارنڭ کوکللرندله ئله نیندی اثرلر بیره. بیرگه یوزلرینی سورتلر. سجده شکرلر قیللار. بیرنی اوبدلر. الحاصل شونده کیلوب کیتکنان پیغمبران عظام و اولیاء کراملرنی خطرلرینه کیترهلر و دینی روح بلهن روحلاناالر.

مکهده حاجیلار اوچون مقدس بولغان کعبه الله دن باشقه نظر دقتنی جلب ایتهرلک نرسه یوق. چونکه اویلری اوراملاری و کشیاری همهسى جده نکی کبگوک بولوب کوب حاجیلار جیولغانغه عموما طغز هم کیرهک اسبابنی تابووی ده جده ده گیدن چیتنرهک در حتی قونارغه اورن تابووی ده جده ده گیدن چیتنرهک بولادر.

مکهده نظافت جهتنچه، حاجیلار اوزلری رعایه قیلماغانغه کوره، جده ده گیدنله اوئایسزراق. نظافت مأمورلری تونی کونی خدمتدن بوئامیلار. حاجیلارنڭ اعتبار سزلقلارندان حتی زارلانوجیلاری ده اوچری. حاجیلارنڭ اوزلرینڭ اعتبار سزلقلارندن، کشینڭ کوباگی سبیلی طغزلق حاصل بولغاندن همده عموما هوا آلماشماغانلقدان حاجیلار اوچون مکهده طورمش بیک چیتون. مکه شهرنده اوسملکلر بتونله ی یوق دیورلک. فقط آپتیک یاننده غنه بر کچکنه گنه باتجه بولوب مکه نڭ چیتنلر شریف مکه نڭ بر باتجه سیغنه بار صوایسه مکهگه جبل حرادن کیله. جبل حرا مکه دن ایلملی چاقرم چاماسی چیتنه بولوب شول آراغه هارون الرشید خانونی زبیده طرفندن آریق یاصالغان. جبل حرادن عرفات طاغنه قدر آریق بوینچه کیلوب عرفانندن مکه ده گی اون بیش

IV .

اسلام تمام نغوب ییتمهس بورون مکه مکرمه گه وحتی ارض مجازغه مشرکلرنی
کگرزودن منع ایتولگان ایسی. و بوارض مقدس ننگ حو دینی پیغمبر
علیه السلام اوزی و آننگ خلیفه لری تعیین ایتگانلر ایسی.

ایندی بوکوزنه اسلام نغوب ییتگان بولسه ده آئنه کرودن منع قیلو حکمی
همان اجرا قیلونا کیله. کعبه اللهغه ایسه مسلمه اندن بوته نلرننگ کروی هیچ
وجه بلهن ممکن توگل. اهل اسلامغه مخصوص و مقدس بیر صانالوب هیچ بر
مشرکنی آیاق باصدمیلار.

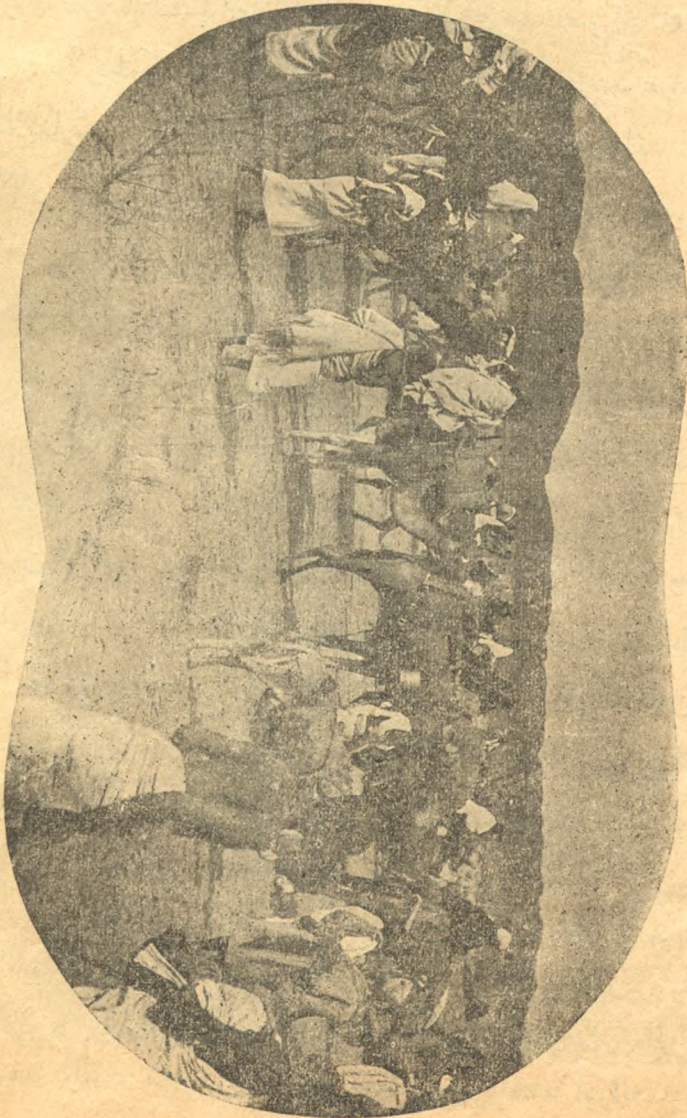
بو ارض مقدس آدم و حوا علیهما السلام ننگ بیر یوزینه اینگاج یولتغان
اورنلاری در. آدم بلهن حوا یولتغاج ابلیس ننگ شرنن استعاذه قیلوب خدا دن
بو بیرگه ابلیس کره آلماسون دیوب دعا قیلغانلار و دعا لاری مقبول بولوب اول
مقدس بیرگه، فرشته لر اینگان وشول فرشته لر تورغان بیرگه هیچ بر موسوس
وهیچ بر مشرک آیاق باصا آلمیدر.

آور و بالیلار دن حاجی صفتنده باروب کعبه الله ننگ اچینه کر و چیلر بولغالادی
لکن آلارننگ قای برلری طوتلوب ئوتولیلر.

مکه طارغنه بر تیگز لکده بولوب اوسملکری برده یوق هم تیره یاغی
اوسملکسز طاوولار بلهن چولغانوب ۱۵۰ میتره بییکلک گنده گی طاوولارده بار.
کعبه الله ایسه چوقور بیرده بولوب یغورلردن حاصل بولغان سیلرده بوزلوغه
بییک قریب بولغانلقدان سلطان محمد رابع زمانه سنه، احاطه یاصاتلمشدر.

مکه ده ای-نگ زور اورام برگنه بولوب باشقه اوراملار شوکا چغسا تورغان
تفرقلاردن عبارتدر. زور اورام ایسه کون بوی خلق بلهن طولی بولوب بازار
شکلنی آلاهمده اولبر ننگ توبه نگی قانلاری کیبتلر چایخانه و قهوه خانه دن
عبارت بولوب آدئاسودا قیلونوب طورا و اوراملارده ککوته روب صاتوچیلار

يورگانده آلاز بىك مهابت يوريلر. بىويلىر ضرورت وقتنده بىك طرشوب
اشليلىر لکن ضرورت کوتهلدىمى حاضر يالقاولق باصوب قهوه خانه دن ئاله
ئىچمه شهر ساعت چقىمى ياتالار. اوى اشلىرىنى خاتونلىرى اداره قىلوب بايتاق قنه
حر طورموش بلهن طورالار. حر طورموشلارى بلهن برابر آلازنىڭ خاتونلارى
مجاز شهرلىرىنىڭ خاتونلارىنه قاراغانده عقلىره كده بولالار.

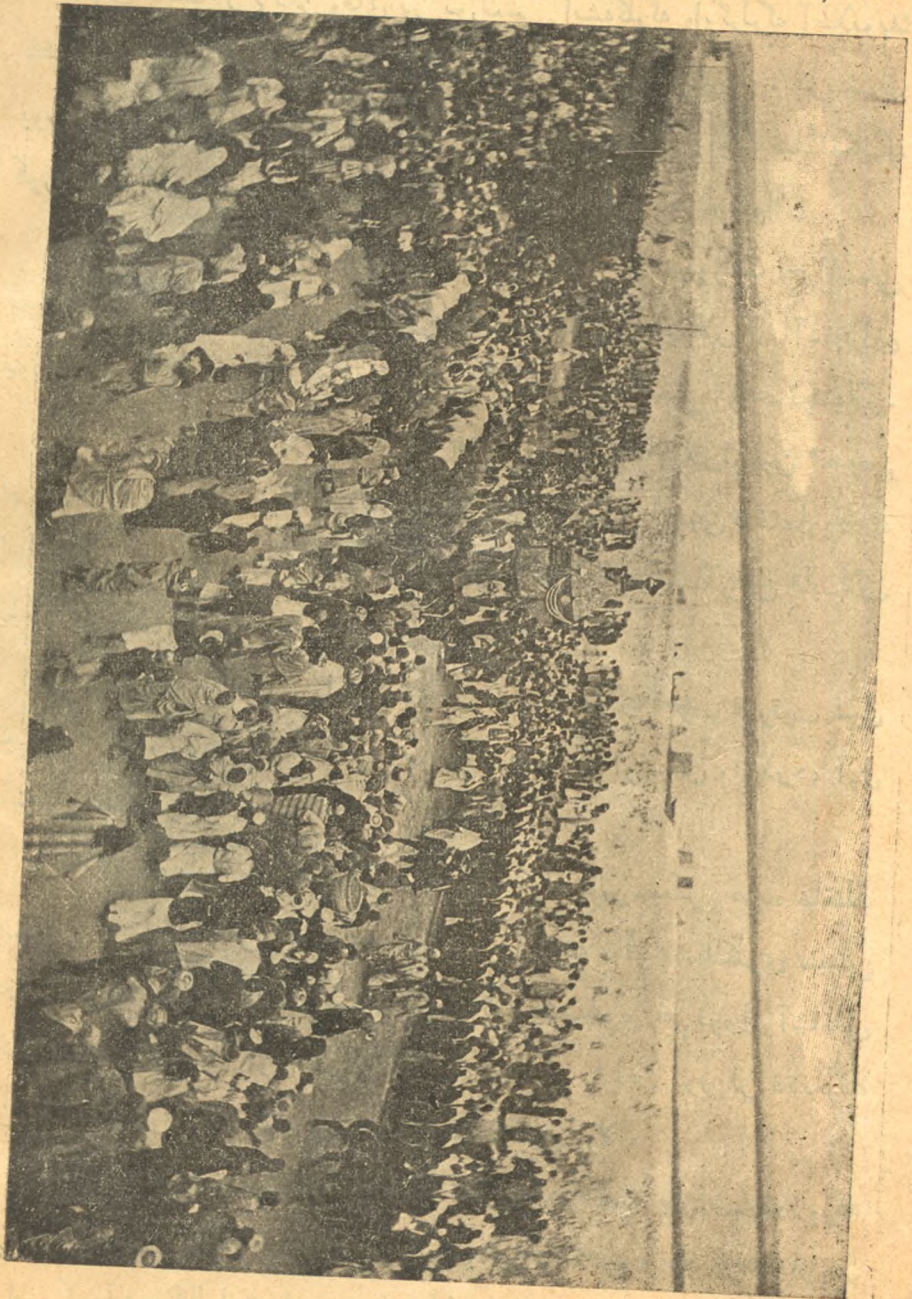
قوم صحراستىدە كاروان .

مونده بیتمکاج حاجیلارنڭ کوئلاری آچولا. آلاغه دیگنر اوستنده ئالله قایان چیتدن گنه کورننگان ماتور خرما آغاچلاری مونده ئوز آللارینه کیله. عموما حضراده ئوسملکر کوب بولغانغه مونده بیتمکاج حاجیلار ئوچون بتونلهی باشقه عالم بولوب کورونه حضراده آلاغه قوناق بولواوچون مهمانخانلهر شالاشلار هم کوئل آچار اوچون قهوه خانلهر حاضردر.

عموما بوتیره ده صدقه چیلهر بیک کوب اوچریلار هم صدقه صور اغانده جوده تکاچه صوریلار. بولارنڭ کوبسی بتونلهی یالانغاچ بولوب حتی شهر عرفندک بیتمکان قرغه حسابلانغان ۸-۹ یه شلک قرلارده ئوچریلار. آلا بولاشلارینه یا ولقسمان نرسه گنه یابقان بولالار. شولوق حاجیلارغه تورلی یه شاپچه لهر هم آش اسبابی و صوکیتروب ساتالار. صونی قویودن آلو مشکل هم قویوغه بار و بیک چیتون هم بار ساڭده کوب صو آلو سبیلی قویرغان بولغانچق بولوب بتکانگه کوره اول ده بیک یاخشی بولوب بتمی. حضراغه بیتمکاج حاجیلار هم یارقی یلدا ن آرتق مکهدن چیتنک بولغان مکهلیرلر احرام باغلیلار. اما چیتدن کیلنگان حاجیلارنڭ کوبره گی بحر احمر دن اوق احرام کیونوب کیله لر.

جه دن مکه گه قدر بولغان یول بتونلهی تب تیگنر دیورلک طاوسز نیسز بولوب قای بر اورنلارده غنه تاشلق بولوب کوبره گی قوم اقدر. شونڭ اوچون ده آنده آرپا یولی یا صاو بیک مشکل بولاچاق. هم یا صوی چیتنک بلهن گنه ممکن بولساده بدویلر آنی یا شاته چک توگل. چونکه آلا رنڭ بیک کوب وارداتلرینڭ قوللارندن کیتوینه سبب بولاچا قدر. آلا رنی طیوا یسه محال قبیلندن بیک چیتن اش؛ چونکه آلا ر حاضر اچنده قوم چولینڭ ئالله قای بییرلرینه قاچوب ئولگوره آلا ر. بدویلر عموما آوازیس (واحه) لرده ایگن ایگوب، تویه بلهن یوک تاشوب عمر سورهلر؛ اوچراغانده کشی تالا و دن ده بیک تارتنوب طور میلار. آلا ر «مسی اوزون کولمه کلردن هم چالما دان یوریلر. چالما یسه حاللی حالنچه کیسوب قای برلرینڭ اوطزار آرشین بوینده بولسه ده قای برلرینڭ برکیسک چوپره ککنه اورالغان بولا.

حضراء ايسه اول ده بايتاق قنه زور اول بولوب تاشلاندىق مسجدده بايتاق
كشيدن (صالدا تندن) عبارت قار اول طور ا.

جدده محل شريفنى طنطنه لى ره وشده يور نو.

صحرا بويىنە صورلۇب كىتە. كارواندە بارغاندە قايسى لارى ايكەوى بر تويەگە
 آطلانوب قايسىلار يالغز وقاي بر تورلىسى ايشەكلرگە واوگزلرگە آطلانوبدە
 كىتەلەر. اما تويە ياللارغە قوتلرى يىتمەگانلرى جەيەو كىتەلەر. تويەنىڭ
 يوروشى بىك اچ پوشدرغچ بولغاندە ھەدە طولقون شىكللى بىك سلسكەكانسگە
 كورە قاي بركىشى يولدە بارغاندە مرض بحرى بلەن دە آوروچىلار بولا.

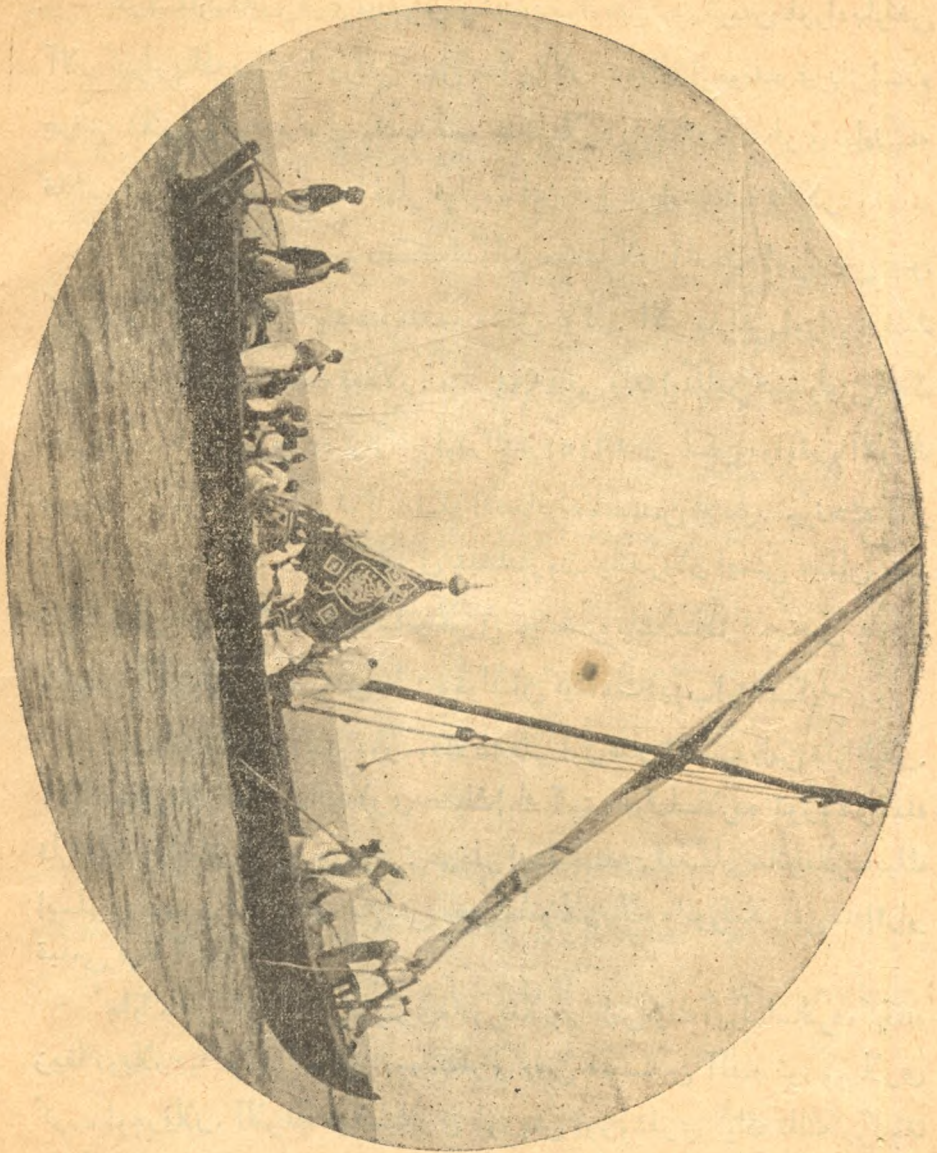
جەدە بلەن مەكە آراسىندە ۱۱ مرحله بولۇپ ايڭ اورتادە دىورلك بحرا اسملى
 بدويلر آولى بار. تويەدە باروچىلار بحرادە طوقتاب كىچ قونالار. اما آشغچراق
 يوروشى حيوانلارداغىلار بحرادن يراق توگل گنە حضرا اسملى آولە توقتيلار.
 بحرا بدويلر آولى بولسەدە بايتاق قنە زور بولۇپ حاجىلار اوچون مخصوص
 بر نيچە تاش عمارتلرى ھەدە بدويلرنيڭ اوزلرى طورور اوچون ھەدە حاجىلارغە
 اجارەگە بيرو اوچون اورام طولى تورلى چوپرەكلردن، قامشلاردان قابىلاب
 ياعاغان چاترلارى بار.

حاجىلار عمارتلردن يراق كىتەسلر بدويلر تالار دىوب قورقوب شول
 قىرەدە گنە اشلىرىنى كورگانگە كورە حاجىلار ھەر كون اوتىكان وقتلاردە آول
 بايتاق نظافتسىز بولا.

عەوما جەدە بلەن مەكە آراسىندە برگنە يول بولو سببلى ھەدە خلىقنىڭ
 كارواندن چىتكە كىتەرگە قورقوى، كارواندن آرتقە قالو مشكللكلرى سببلى
 وبولار اوستىنە، يولە ئولگان حيوانلارنىڭ ئولەكسەلرى ھەم تورلى آشاملىق
 تاشلاندىقلارىنىڭ شول كويى قالدىروللارى، بولارنى بارلغى بوربىلر فلانلرگە
 قازارتقانلغى آرقاسىندە يول بىك دىورلك شاخشى بولا.

حتى بولدە آدم وفات بولسە آنى دە كوب اوزاقلاب يىرلەب طورورغە
 مەكەن بولسى. تىز تىزگە قىر قازىلاردە بر آرشىن يا آندىندە كىمەرەك قازوب
 يىرلەب كارواندن قالماستە طرشوب كىتەلەر.

مصر محل شریفی جده گه کیترو

کاروان الک چغانده تورلی مات خلقتنن جیولوب تورلی تورلی بولکرگه
آیرلساده آقتنن بر تورلیسی آلفه کیتو بر تورلیسی آرتقه قالو سبیلی بو
ترتیب بوزولا همه ملتدن قوشاوشالارده چوب چوار بولوب آزدها ییلان شیکلی

عربستان خاتون قزی مانورلق جهتمسن بولاردان كوب توبهن طوراً، بارلغى آلار كوزلرينىڭ بىك مانورلغى بلهن گفە آيرلار. شونىڭ اوچونده عربلر اسلام عرفينه خلاف بولسەدە كوب وقتدە مصر خاتونلارى اوتكاندە كوزلرى بلهنسگنە قاراب اوستينه حتى تعجب اظهار قىلوب اوز آرا سويله شوبدە قالالار.

عربلر عموماً چيتمىن كىلگىن مسلمانلار آلدندە اوزلرینی تقوا كورسە تورگە طرئسالارده واقعدە متعصب خلق توگل. آلار بارلغى اوزلرینه فائە كىلەچك اوزنە غنە تعصب قىلالار. مثلاً ۱۸۹۴نجى يىلە اينگليز قونسوليفنى مكەگە ديزينفيكسيە اوچون بولمە كىترگاچ اوترگانلر (*) ايدى. لىكن بواوترو آلارنىڭ دين نطقە نظرئىن قاراب توگل بلىكە اقتصاد نطقەسندن ايدى. چونكە آلار آراسندە شونده كرتوب خاتونلارنى چيشندروب ياندرالار ايمش ديگان خبر تاراتدىلار. مونە اگر چنلابەك خانونلارنى چيشندره باشلاسالار، چيتمىن كىلگىن حاجيلر آزاياچاق هم بايتاق فائە قولدان كىتەچك ديوب اويلاب ايدى.

اما خاتونلارنىڭ آچق يورويينه عربلر اول قدر تعصب بلهن قاراميلار. آلارده خاتونلار مصر خاتونلارى كىك اوك آچق بولماسالارده توروكلرنكىنە قاراغاندە بايتاق ايركن يوريلر. عربلر ايسە چيتمىن كىلگىن خاتونلارغە بىك ايسلرى كىتوب قاراميلار. بارلغى مصر خاتونلارنىڭ مانورلقلارینی غنە اقرار قىلمى اوتە آلەمیلار.

جاوا خاتون قزی آلاى يوزلرى مانورلقلارى بلهن بىك آيرلماسالارده كچكنە زيفا بويلارى؛ كوئىلى ماتور يوروشلرى بلهن همەسندن آلدە توروچيلارى كوب اوچريلار. آلارنىڭ قىلانشارى طوروش بوروشلرى ئىڭ ئىلك كورگاچە حاضرگنە اورماندان چقغان قویان شىكلى ئىللە نىندى ياتسنگان كىك ئىللە نىدىن قورقغان كىك اوزلرينىڭ يرلندەگى ماتور باقچەلقلارنى هم آندىن ياڭى غنە دنياغە چقغانلقلارینی ايسكە توشورلر.

(*) اينگليز قونسوليفى شهرنىڭ چيتمە آو آلاب يورگاندە اوترگانگە شونده برگە بولغان روس قونسولى برانديدە جراحتلەگانلر ايدى.

الوش اوج الوش كوتبره لىر. موندىن ماعدا بها حاجيلارنىڭ قاي ياقدان ھەمە قايىسى مەلكتىن كىلىكان بولۇپتە قاراب دە آلماشا. اگر حاجى كوچلېرەك مەلكت كىشىسى ھەمە اول مەلكتنىڭ قونسولى نىفوزلېرەك بولسە اول ياق حاجيلارنىدىن باشقەلارغە قاراغاندە آزاراق آلالار. روسيە حاجيلارنىدىن ئەلىگە قىدر بوتەنلەرگە قاراغاندە آزاراق آلا كېلەر ايدى. لىكن اما بولاي بەھانى كوتەرۈ بارى بىر تويە ايسىنە فائىدەنى آرتىرمى بىلكە آج كوزلى دلاللارنىڭ كسەلرېنى گنە قالنايتالار. تويە ياللاغاندە دلاللر بونى بىردە كوزدىن بېبەر مېلەر.

يولدە بارغاندە حاجيلار يە ايكى كىشىگە بىر تويە ياللاب ايكە و آطلانوب بارالار يايىسە شە و فلردە چىتەن كارزىفكە لرگە او طروب بارالار.

حاجيلار يولدە يورگاندە تويە ايلتوچى بىدوى بلەن بېك يوشاق مەاملە ايتەرگە ھەم آثار ھەد يەلر بىرۈب صىلاب كوكان تابارغە مجبور بولالار. چونكە اگر كوكلن تابەسەلار اشنىڭ آخىرى بېك اوك ماقتانورلىق بولماوى اھتەمالى دە بېك قىرىب.

چونكە آلاز بو حاجى بو ايرىگى يولغە بارا دىوب كو ب تىكشروب طور مېلار نادان بىدوى طوتادە يە بىر اوڭاي كىلگاندە يغوب توشورە، يە طالى يايىسە قاي بىر چاقندە قورقتوب آقچەسىنى آلا ياخودا و تروب تاشلاب دە كىتەر. حتى آلالارنىڭ حاجيلارنىڭ بېلبولار يىنە بە يىلەگان آقچەلار يىنى كىسوب آلورغە مھصوص پچاقلارى بولوب ھەمىشە يانلارندە يوروتەلەر.

صحرادە بىدويلرنىڭ ھەچومىدىن صاقلار اوچون كرۈان يانندە بىرنى قىدر صالدىندىن عبارت صانچىلاردە بولا. آلاز بىر مەرھلەدىن ايكىنچى مەرھلەگە قىدر اوزاتوب آندان ايكىنچىلر كرۈاننى صاقلاب كىتە ھەم شولاي ايتوب بىدويلر طالاماسونلار دىوب عىسكەر بلەن كرۈاننى صاقلاب اوتكارەلەر.

الوش اوج الوش کوتبه لر. موندن ماعدا بها حاجیلارنڭ قای یاقدان همه قایسی مملکتدن کیلکان بولوینه قارابده آلماشا. اگر حاجی کوچلیره ک مملکت کشیسی همه اول مملکتنڭ قونسولی نفوذلیره ک بولسه اول یاق حاجیلارندن باشقه لارغه قاراغانده آزراف آلالار. روسیه حاجیلارندن ئه لیگه قدر بوتنه لرگه قاراغانده آزراف آلا کیله لر ایدی. لکن اما بولای بهانی کوته رو باری بر تویه ایسهینه فائده نی آرتدرمی بلکه آج کوزلی دلالرنڭ کسه لرینی گنه قالنا یقالار. تویه یاللاغانده دلال لر بونی برده کوزدن ییبه رمیلر.

یولده بارغانده حاجیلار یه ایکی کشیگه بر تویه یاللاب ایکه و آطلانوب بارالار یایسه شد و فلرده چیتنه کارزینکه لرگه او طروب بارالار.

حاجیلار یولده یورگانه تویه ایلتوچی بدوی بلهن بیگ یومشاق معامله ایتهرگه هم آثار هدیه لر بیروب صیلاب کوکلان تابارغه مجبور بولالار. چونکه اگر کوکلان تابماسه لار اشنڭ آخری بیگ اوک ماقتانورلق بولماوی احمهالی ده بیگ قریب.

چونکه آلاز بو حاجی بو ایزگی یولغه بارا دیوب کوب تیکشروب طور میلار نادان بدوی طوتاده یه بر اوڭایی کیلگانه یغوب توشوره، یه طالی یایسه قای بر چاقده قورقتوب آتجه سینی آلا یا خود او تروب تاشلاب ده کیته لر. حتی آلاز نڭ حاجیلارنڭ بیلبولارینه به یله گان آتجه لارینی کیسوب آلورغه مخصوص پچاقلاری بولوب همیشه یانلارنده یوروته لر.

صحراده بدویلرنڭ هجومندن صاقلار اوچون کروان یاننده برنی قدر صالدا تنن عبارت صاچیلارده بولا. آلاز بر مرحله دن ایکنچی مرحله گه قدر اوزاتوب آندان ایکنچیلر کرواننی صاقلاب کیته هم شولای ایتوب بدویلر طالاماسونلار دیوب عسکر بلهن کارواننی صاقلاب او تکاره لر.

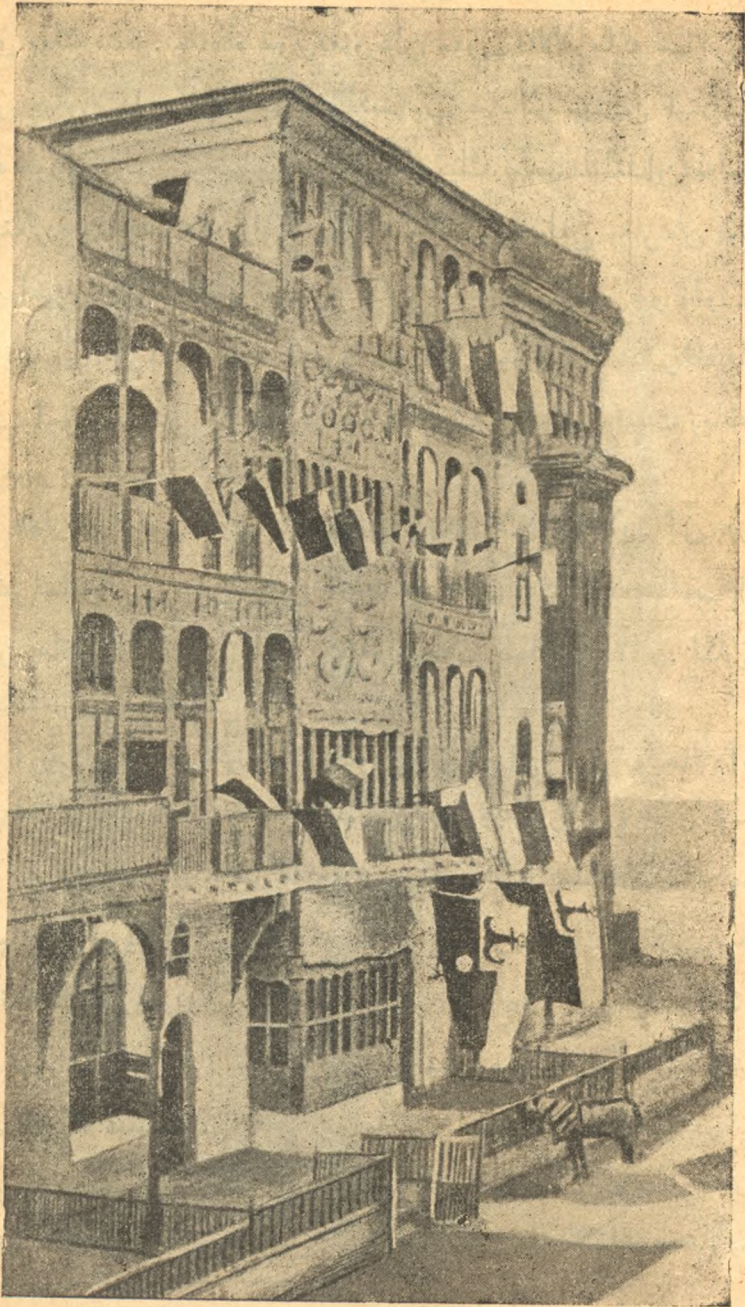
بدوی شیخی.

اما صارت خانونلاری، فارس هم تورک خانونلاری بتونله ی چورنالوب
ایرلردن قورقوب طورالار، بیگه کده آوروپالیلاردن یه شرته لیر. اما مصر
خانونلاری ایسه قاشلارین اویناتقلاب قویوچیلاری ده اوچری .
مصر خانونلاری آراسنده آل، قزل آلماسک بیک بیتلی رومالیلارنقی
کبک ماتوربورونلی زورقارا کوزلی بیک چیه ر خانونلار کوب اوچریلار. بولار
طوم قارا چه لیر آراسنده کورنوب اوزینه آیرم برماتورلق تصویرایته لیر.

مصدقن كيترلگان آشماق مصردن كيله نورغان محمل شريف بربازنك كيله. محمل شريفده كعبه الله اوچون كسوه آلوب كيانونگانگه كوره بيك طنطنهلى قبول ايتوله هم عموما بيك ماتور روشده اوتكازله. محملده مصردن كيلگان ۲۰۰-۳۰۰ كشيمن عبارت آنلى صالدا تار هم بر نيچه طوب بولا. جدهده گى فورسدان طوب آتغاچده محملنى پالاسلار بلهن بيزه لگان كيمه لر بلهن قارشى آلار. هم بونلرغه شونداغى عسكرده قاتوشا. بو كاروانده كسوهنى ايكي تويه اوستينه يوكلهب مكه گه تابا يونه لوب شهر بو نيچه غايت مطمئن روشچه كيمه لر. عسكلر همه سى صالدا تار آراسندان ابك ماتور هم صننى صفقى كيلشايلىردن جيولغان عسك بولوب همه سى احرام باغلاب (آق كيوملر كيونوب) قلچلار ملطقلار تاغوب ياخشى آطلارغه آطلانوب كيمه لر. بولارنك بوقيافتلرى اوزينه بر تورلى ماتورلق بي ره هم عموما كاروانغه بر رنك بي ره.

محمل شريف هم باشقه كاروان جدهدن ايرته بلهن ايرتوك چغوب مكه گه تابا بي حساب كوب كشى بر بر آرئلى تزلوب صوزلوب كيمه لر. شهر قاباسندن ايرته دن باشلاب ساعت ۸-۹ غه قدر چغوجى برده اوزلى بارلغى ۸-۹ دن صوك جده پاليتسه سى غنه يوله بدويلرنك تالانندن قورقوب چغودن منع ايتته. بوره وشچه كارواننك صحرا ده تزلوب كيمتوى ايس كيمه رگچ ماتور بولوب ئه لله نيندى شاعرانه بر منظره نى كوز آلدينه كيمتوره در. تويه لر نك ماتور پالاسلار بلهن بيزه لگان كوي بارولارى شدو فلر نى طولق ون شيكللى قيمماتولارى بتون منظره گه ايكنچى بر ماتورلق بي ره در.

خاتونلاردان حج وقتنه بارلغى جاواليلر هم مصر ليلا رغه يابنمى لار هم هندوسى خاتونلار يه بيك آرنغه بوركه نه لر گنه. جاواليلر اويلرنك وقتك هيچ يابنمى لار هم بوركه نه ييلر. اما مصر ليلا ر ايسه مصرده وقتلرنك شهر لرده همه سى تورنوب يوريلر. بارلغى قريه لرده گنه يوزلرينى يابه يچه يور وچيدار اوچريلار،

جده روس سفارخانه سی

فقط شونسى بارمكه ده صاف صو تله گانچى تابوب بولا ، اماجده ده ايسه آنى تابوى بيك مشكل. جده ده صونى يغموردان جيبوب قالالار ياكه شهردن طشقارى بىردن چوقورلاردان آللار هم آنى كيتروب ساتالار چىتىن كىترلگان صو بولسه طوزلى بولوب چىت بىردن كىلوچىلر بيك صوصاغانلقدان غنه اچه آللار. بروقتلارده جده گه وادا پراؤود بلهن صو كيترو اصولنى چغارغان بولسه لارده وادا پراوودنى بىك تىز بوزدىلار. چونكه آللار اوچون صو آلوب كىلوب ساتو فائىدلى كورندى . جده خلقى ايسه آللار اوچون ده حاجىلارنى فانتانن باروب اچوب بوشلى فائىدلى نولرىنه قاراغانده اوزلرىنن قىمت بهاغه آلوب صو اچولرى فائىدلى حسابلانادر .

طهارة اوچون صونى شهر اچنده گى قوبولاردان آللار. آنى هر قىمغانى (حبشى خاتونلارى كراسىدن آرچىلغان قالاي صاوتلارغه صالوب ايكيشهر تىندىن صانوب يورىلر) ايكى تىندىن آلوب طهارة آللار. لکن بو صو اچىرلىك بولمى بيك اچى بولا .

آوروپالىلار هم كونسوللار صونى واپورلاردان ياكه ابوسعاد آطاوندىن ۱۹۰۶نجى يىلده قوبىلغان ماشىنا واسطهسى بلهن چىستارتىلغان صونى كىلترتەلر. حج موسمى جاي كونلرىنه طوغرى كىلگانده حاجىلار بيك چوللىلر. اول چاغنده صويىتكروب بولماغاچ همده كىلگان صونى ده تەمى بيك ناچار بولغانغه حاجىلار قاربوز هم قانوغه ياباشلار. قاربوز قاون اول چاغنده دانەسى قرق تىن آلتىش تىن بولا (*) تابوزلار موندى قىمت بولغانغه آللارنى آلو كوب كشى گه ميسر بولمى . فقيرلر پشمەگان قاربوز بلهن قناعتلەنەلر. پشمەگان قاربوزلارنى لىهوندىن بيك آرنغه زور بولسە ده ۳-۵ تىن گه صانوب يورىلر. موندى پشمەگان يىمىشلىر ياخشى آش كورمەگان حاجىلارنى صحتلرىنه ضرر

(۵) مكدە ايسه قاربوز وقاون ۲۰ - ۳۰ تىن بولا همده آندە همە بەشچەلرنى مكدەن ايكى

كونك بىردن طاندىن كىترەلر .

قیو فائده در حجه لر

نظافت جهتندن قاراغانده جده شهرينه آوروپاليلار نظرى بلهن قاراغانده
 خصوصاً حاجيلار جيولغان وقتده نظافت مفتشلىرى بيك نققه نفتيش قىلسالارده
 نى قدر نظافتكده رعايه قىلسالارده بيك پاك ديوب، يتيوب، بتروب بولمى .
 جدهده تنظيم اشيني كوبرهگى اتلر ايضا قىلسه لارده (ناشانغان آش صوتى
 كىپرسه لرده) بر نى قدر آدم لرده ياللانوب قويغانلار . ايرته بلهن بتون
 جدهده بر ايكي آربا ديورلك آربا بلهن چوب جيوب يوروجيلر كورنه .
 آلاغه بولسه بتون جده اتلرى كوتەرلوب قارشى كيله لرهم آلارنى كور، بلهن
 اوروب قالالار . آلارنىڭ بولاي اوروب قالورغه حقلارى ده بار چونكه اول چوب
 جيوجيلار خواجه لرى طويدر ماغان اتلرنىڭ نصيبه لرىنى تويب آلوب كىته لر .
 موندن باشقه جدهده اتلر اوچون طورموش او كايىزلغى بازارغه كيلگان تويبه لر
 و باشقه لر آياق آستنه قالوب ايزلو احتمالى گنه چونكه آنده آربا بيك سيرهك
 كورينه كورنسه ده اول آرباننىڭ آلندن آرتندان عرب بالالارى اورام
 طوطروب تماشا قىلوب بارالار . عرب بالالارى كوب ييرده بولسه ات هيچ بر
 ره وشقه قاجمىچته طورآلمى . چونكه نى اوچوندر عرب بالالارى عموماً اتكده
 اوچ بولالار . يوقلاغان اتكده طاش آتوب شكشوتوب هم شول شكشودن لنت
 آلماغان عرب بالاسن هيچ كوروب بولمى . استانبولده بولسه موندى رنجتو
 اوچون زورراقلارى بالالارنى طيالار اما جدهده بولسه موگنا اعتبار قىلوجى ده يوق .
 مكه گه كىتهر وقت بيتهكانچه جدهده قالوب طوروجى حاجيلار اوچون جدهده
 طورو بيك چىتن بولا . حاجيلار طوراً طورغان اورنلار - اويلر نظافت وحفظ
 صحت قاعده لرىنه بتونلهي خلاف بولا . تارغنه بيك بيوك باصقچلاردان منوب
 توشوب يورورگه ، بيك بلچراق همه بيك كوب كشى طولغان بولمه لرده طورورغه
 طورى كيله . اول بولمه لرده طورغانده ده صافى هواننىڭ يوقلغى همه كوگىل آچار
 نرسه بولماغانغه قايغروب اوطرالار ، كاريدورلارده يورونسه لر همه سى
 حاجيلارنىڭ طورموشلارينه بايتاق تاثير ايتكانن كورگه نه . مكه ده بولسه آنده
 موندان كوب آرتق توگىل .

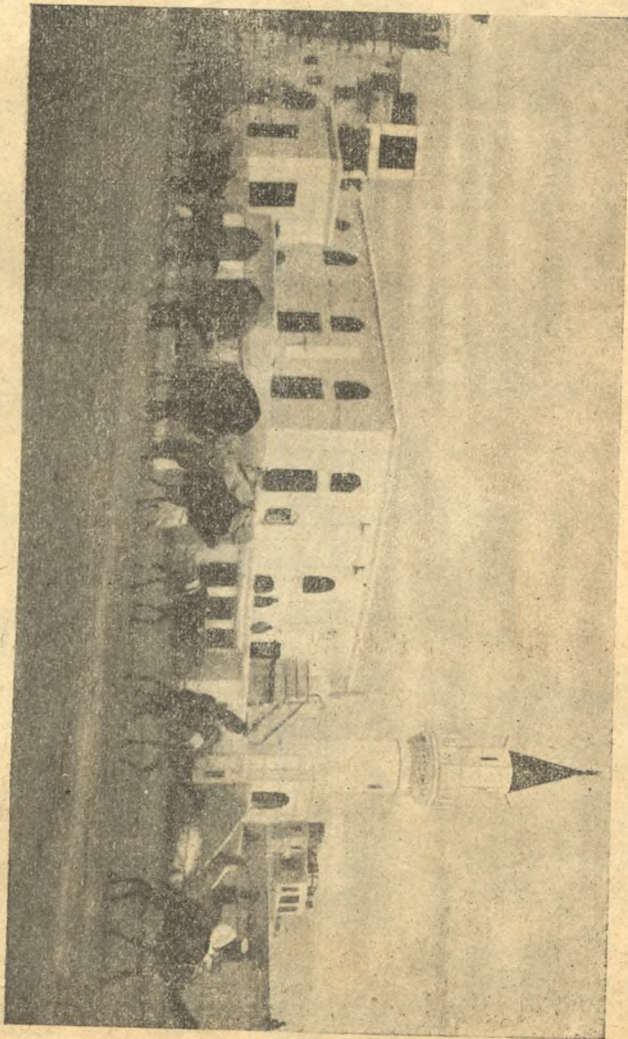

صحب الالاری

اماياقن كىلگىچە بتونلەي منظرە كورنە: كىلىش سىزلىكىرى ھەمدە نىگىزلىكىرى بولارنى نوزە تىرو كىرەك ايكانن كوزگە تور توب ۋە يتوب طورالار. لىكن قوباشنىڭ اورنى كىچىكە آوشقاچ اسسىسى بتوب كوله گەر توشە باشلاب بو او ياردەگى بوياولار كورىنە باشلاغاچ منظرە لىر بتونلەي آماشا حتى قاراب طويماستى ماتور توسكە كىرە لىر. ھەمە اوينىڭ آلدىنە جتمە شىكىلى ايتوب آغاچدان ماتور لاب اشلەنگان بالا خانەلار ياصالغان. لىكن اوينىڭ ھەمە تەرەزە لىرى يابلغان بولالار. حج وقتىدە اوراملار جانلانما، لىكن اويلار ھىچ قىردە اوزلرىنىڭ قىياقتلرىنى آماشقىمىلار. تەرەزە لىر آچىلسە لاردە حاجىلاردان باشقە ھىچ كىم كورنەي، چونكە ايرىلر ھەمەسى اشە ياكە خىمتىدە بولالار اما خاتونلار ايسە ھىچ بىرسى كورنەي قاچقان بولالار چونكە آلاغە شرىعت بوينچە شولاي يورورگە امر قىلىنغاندىر.

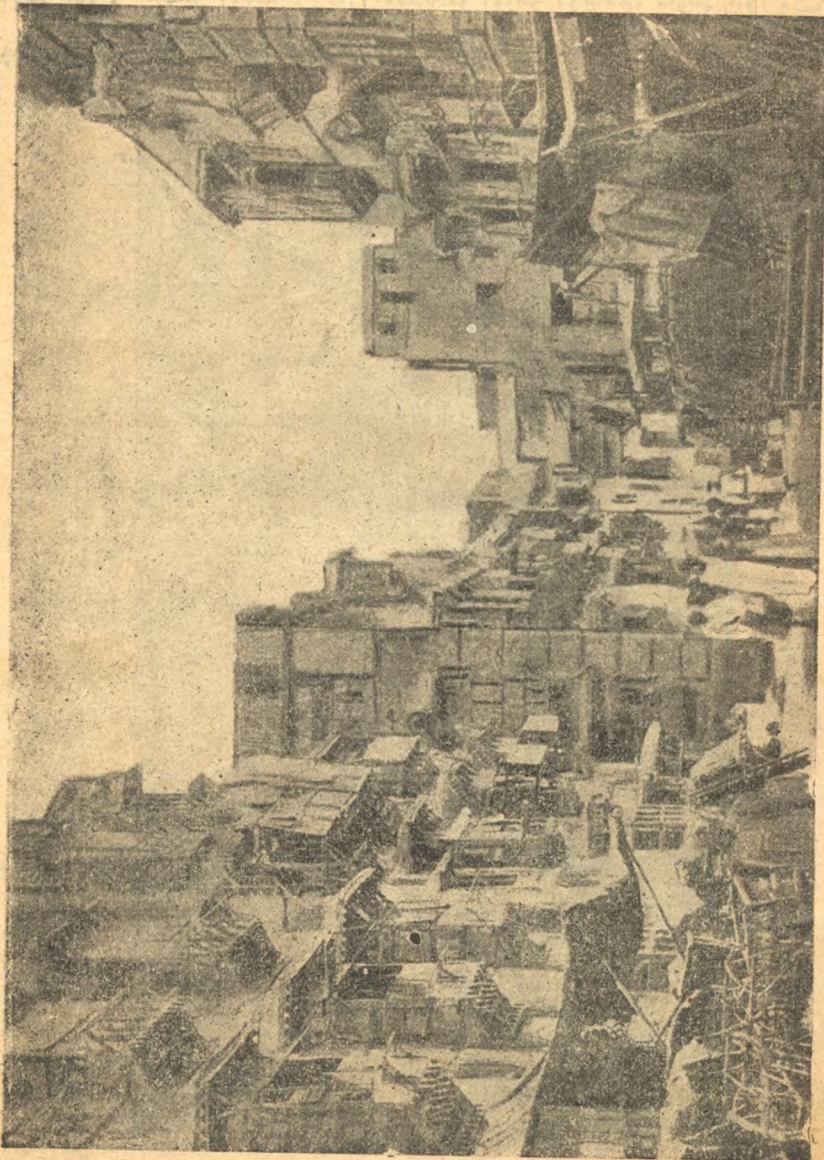
جەدە مسجدلىرىنىڭ مەنارە لىرى بىك بىك بولماستىلار دە بىك ماتور اشەنگان ھەمە اويلار بىردە قابىلاماغاننە دىگىز اوستىدىن ئالە قايدان ئىدىڭ ئلوك كوزگە چاغلالار. بو مەنارە لىر غايت الوغىماق، ماتور بولوب طورغانلە لىرى بلەن گوباكە ھەم دائىم كوكىتە قاراب «لا اله الا الله ھەمە رسول الله» كە سىنى عىرش اعلاغە آشروب طورماق دە لار ھەم مۇدىلەرى دە بىش وقت نماز اوچون شونە مەنوب اذان ايتىكن چاقىلارندە كوكىلارنى ئالە نىندى عالى اويلارغە باطرالار. خصوصا دىجاز مۇدىلەرىنىڭ تونىگى اذانلارى ساعەت دورىلەرگە قدر تارتاوب ايرىكسز رادىقە نوب طىكلاپ تورورغە مېرر ايتەلر. آلاز اوزلرىنىڭ ماتور طاوشلارى بلەن اهل اسلامنى خلاق عالمىڭ حضورىنە عبادت كە چاقىرالار. بولارنىڭ طاوشلارنى طىكلاپ طورغاندە قاراڭغى قابىلاغان كوك يوزندە يالتراب طورغان بولدىلارغە كوزىڭ توشە اختىيارسىز ئالە نىندى اويلارغە توشەنىڭ بتون دىنى مىلىرىڭ اوبىغانالار.

اوراملارده (تویه لر) بتون کتولری بلهن ترلشوب یانتان بولالار همه آللارینه
 قویلغان صولیغه اوزون موینلارینی الوغسماق صوروب صوروب کوشب یاتالار.
 جده ننگ عمارتلی (اویلری) مکه نکی شیکلی اوك صاف عرب اصولنده
 طازا، زور لکن کپاوشسز اشلهنگان بولوب ابکیشدر اوچهر قاتلیلاری ده
 اوچریدر، دیکگن اوستندن قاراعنده بو اویلر قویاشقه قارشی طوروب اوز
 چاغلدا تورغان آپپاق کیسه کلر کبک کورنلر .

مکه حرمی

اوراملارنى ھەمەيديرلارنى قەھۋە مازەلەر بولوب مھابىت قىياقتلى بىويار ھەر وقت
 اسكامىدە بولالار. كسەلر نى، بىر نىچە تىن. آنچهسى بولسە بىر كۈن بويى شول قەھۋە
 خانەدن چەماساى بولوب طورالار؛ شۇنىق سوبەكك صوغوب اويناچى قمار بازىلار
 اوستەل ياندىن بىر دە طورمىنچە اويناپ اوطرالار.

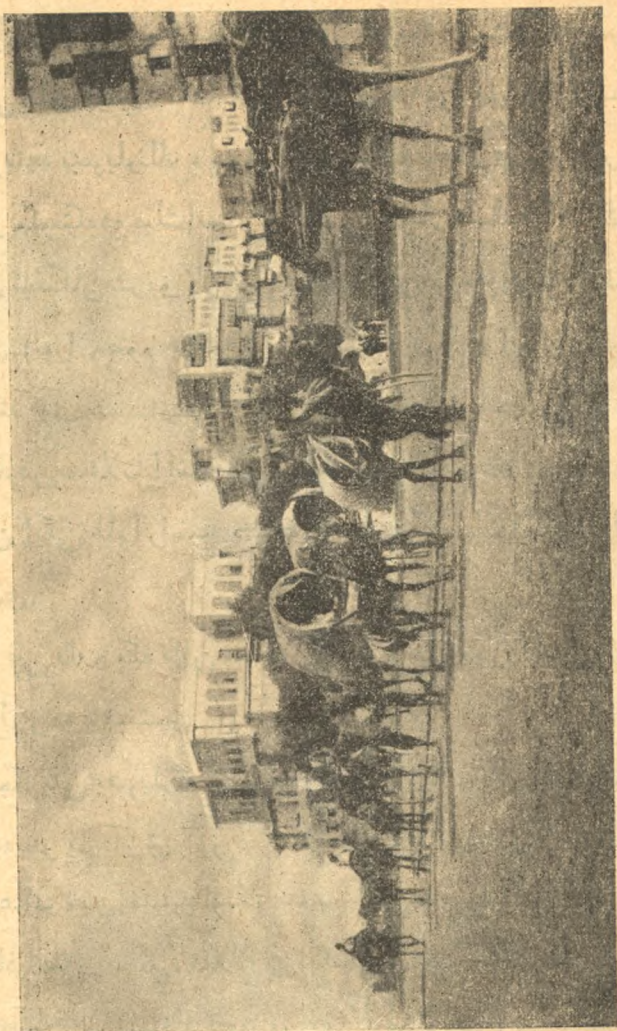
چەۋە اورۇمى.

ظایانوی بیک چیتون بولا. چونکه کاروان بر جیرگه جیولوب باریم بلکه بر
بر آرتلی تزلوب بر نیچه چاقرمغه قدر سوزلغان بولا. موندی هجوملر قای چاغنه
بتون کارواننی تلف ایتوب ناشیلار. مثلا ۱۹۰۴ نچی یل ۳۱ ارتده غی ره بتر
تیلیغرامی بوینچه بدویلرنگ ۴۰۰۰ حاجینی تالاغانقلاری خبر بیروله.

بدویلر حکومتکه ده بیک ایساری کیتی. بوکار دلیلده آلازنگ ۱۹۰۵ نچی
یلده مصر دن کیلگان شریف کارواننی مدینه بلهن ینبوع آراسنده توتوب ۱۵۰۰
لیرای عثمانی (لیرا ۸ صوم ۵۳ تین) توله گاجکنه بیهرگانلر ایدی. مصر کارواننده
یاخشی اوققنه کوب عسکرده بار ایدی همده یانلارنده طوبلارده بار ایدی
آلایده بدویار دن ساقلانا آلمادیلار. چونکه آلازنگ عدلری ۵۰۰۰ کشیگه بالغ
بولوب کاروان ایکی طاو آراسینه کراچ اوتهرگه ایکی اوکایشز اوردن هجوم
ایتکانلر ایدی.

۱۹۰۸ نچی یلده مکه بلهن مدینه آراسنده سالونغان تیمر یولنگ بدویلر
طرفندن بوزلوی ده حقیقتدر.

ترکیه حکومتی بدویلرگه کوب یاخشیقلار قیلا - آلازنگ کوکان ده تابارغه
طرشا، آلازغه هر یل آزق آلازغه بیک کوبکنه آغجه ده بیهره (لکن بدویلر
صحرای بزرگه عائد، بز آندان اوتکن حقیقی آلازغه تیوش دیوب اعتقاد قیابوب
هم شوکاسناد قیلوب معامله قیلالار). ایکنچی طرفدن ترکیه حکومتی بیک کوب
آغجه بیهرسه ده بو آغجه لار بدویارگه باروب بیتهکانه حکومت رجالی کسه سینه طولوب
قالا ایدی ده شوندن آرتقانی غنه بدویارگه بار ایدی. ایسکی اداره وقتند شولای
ایدی. ایندی یاگا اداره وقتند بلکه هوندی اشارگه سدچیگلور دیوب کوتوله.
مصر اداره سفندن ده هر یل ایکی کاراب آشاق کیتترله لکن بوده شولای اوق
مرکز اداره دن یراق تحت نظارتدن آرتده بولغان ترک مأمورلری کسه سنه
طولا ایدی.

بەدەن كاروانىڭ چوۋى.

بەدويلەرنىڭ ھجومىدىن ساقلىنىۋاتقاندا، بۇ يەردە بولسا، بۇ يەردە ھەممە كاروانغا بىر ئاز جان كۆرسەتسە، بەدويلەرنىڭ كۈپلىكىنى ئۆزلىكىگە قارىتىپ بولالمايدۇ. چۈنكى ئۆزىگە مەقسەت بەدويلە چاقىرىش ياكە بىر نېچچە كىشىدىن ئىبارەت كېچىگە قېيىلەگەن ھجوم قىلسە، ئۇلارنى ساقلىنىۋېلىش بولما. ئۇلارنىڭ بىر نېچچە قېيىلە بىرگە چىۋىلۇپ ھجوم قىلسە، ئۇلارنى ساقلىنىۋېلىش بولما. ئۇلارنىڭ بىر نېچچە قېيىلە بىرگە چىۋىلۇپ ھجوم قىلسە، ئۇلارنى ساقلىنىۋېلىش بولما. ئۇلارنىڭ بىر نېچچە قېيىلە بىرگە چىۋىلۇپ ھجوم قىلسە، ئۇلارنى ساقلىنىۋېلىش بولما.

توزولگان بولسەدە كوبرەگى عرب اصولندە آلدى توشور لە تورغان ھەم ايدەندە اطرۇب ساتولان تورغانلاردر . بازارلارنىڭ توبەلىرى تاقنا بلەن يابلغان بولوب اسسى كونلردە قوياشنىڭ قىزىندان صاقلانور اوچون بىك اوڭاي بولادر . ايكنچى ياقىدان ھىچ بىر طرفدان جىل بولماوى ، ايرى ايرى چىنلارنىڭ كۆب مولووى ھەم اوزىنە مخصوص برايس بلەن طنچقان بولوى آوروپاليلارنىڭ كوبيسى اوچون چدارلق بولىدەر . فقط قاي بىرلىنە شىرق عادتلارنىڭ اوزىنە بىر تولى بولوى ياخشى دە كورنەدر .

چەنە بازارى .

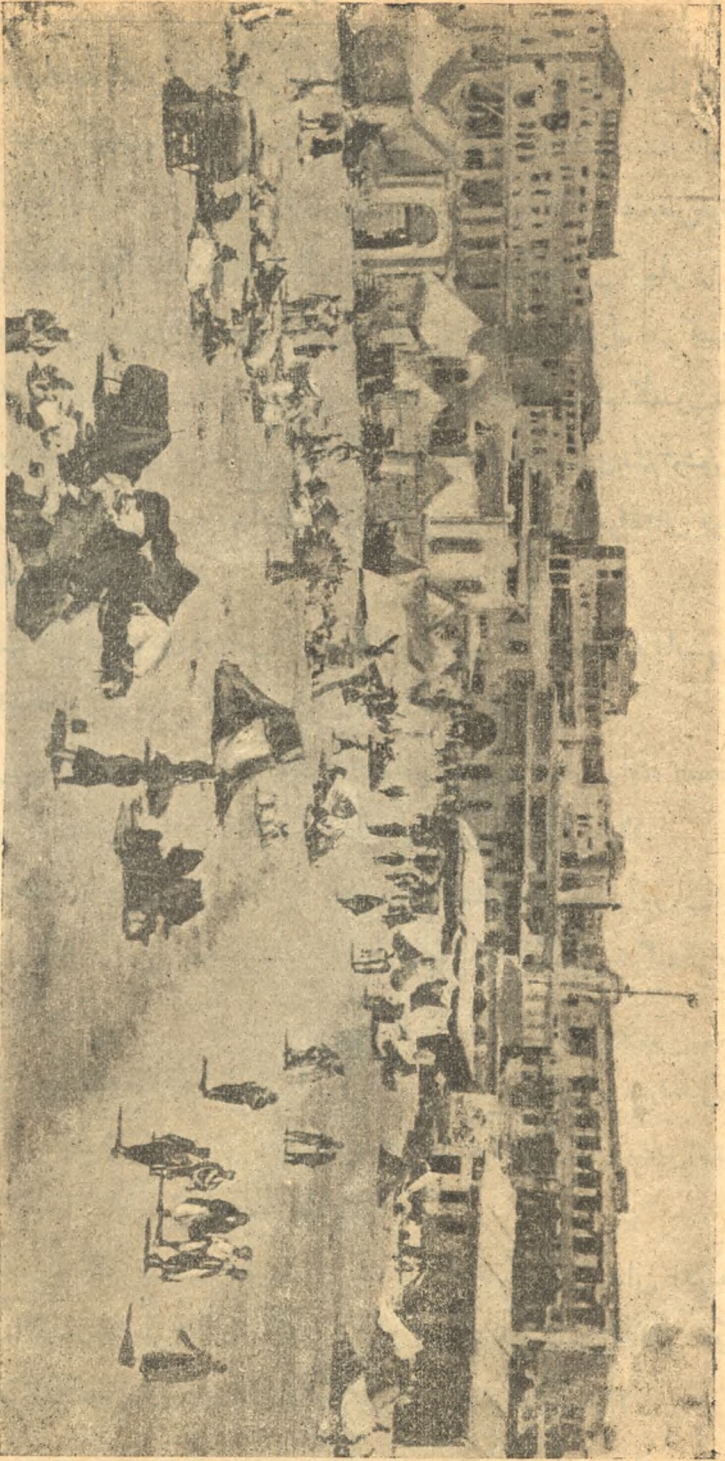
اما تاغى بر آز كىتكاچ تاغن شولاي صوراب بولماسه قورقتوب جىوب
آلالار. بوندى جېرلر بىگره كده حاجيلار قايتقان وقتده، كونسولخانە دن يراق
كىتوب عرض قىلورغە كىشى تابلماغان وقتدە، كوب بولا.

جەدەدە حاجيلارنى بوشاتور اوچون ايكى پرېستان بار. برىسى حاجيلارنىڭ
اوزلرېنى توشورە تورغان ابكەچىسى آلارنىڭ نرسەلرېنى بوشاتا تورغان. نرسە
بوشاتقاندى، حاجيلر اوزلرى نرسەلرى يانئندە بولمىلار. شونسى عجب كە شوندى
طغزلقەدە ھەم شوندى بلمەگان بېردە حاجيلارنىڭ نرسەلرى اوغرىلانو ھەم يوغالو
بېك آز بولا.

پلاتفورمادەغى اورئندە خلق شول قدر كوب بولاكە ھېچ طغزلقەدە چدار
حال بولمى ھەركىش باشىفە اونارغوش تولەب كرسەسى بولسەدە خلق آسما موئا
قاراماسدان تاياق بلەن قىناغانغە اعتبار قىلماسدان طغلاغنە بېرەلر. پرېستان
عموما بېك كچكەنە، بىگرەك دە ايكى اوچ واپور برگە كىلسە ھېچ مەمكەن دە توگل.
واپوردن توشكاچ حاجيلرنى دلایللر آلوب كىتەلر. دلایللر شريف مەكە
طرفئندن ھەرياقدان كىلگان حاجيلارغە اوزلرېنە مخصوص تەيىن ايتولگان بولالر.
— سېن قايدان؟

— اندىجاندان.

— آلايسە كىل بېرى دىوب دلایللر آراسئندن شول ياق خلقىنە مخصوص دلایللردن
بېرسى چغادە يول بلمەگان حاجىنى اوزياغئندان كىلگان حاجيلر يانئىنە آلوب كىتە.
ايك اسسى وقتلار دە حاجيلارنىڭ ايك كوب جىولغان وقتلارندە حج آيلرنە
تقرىبا بر آى مقدم باشلانوب جەدەدە اويلەردە اورن تابولمى باشلى بتون
اوراملار تورلى قامش بوپرەلردن تورلى چوپرە كلردن يىصالغىنان ويابولغان
صالاشلار بلەن طولالار. بتون جەدە طاولشاننا، بتون شەر جانلاننا، بتون اشنىڭ باشى
بتون روحلانونىڭ كوز توشەر بېرى بىگرەك بازار دە بولا. كىبىتلر آوروپا احوالندە

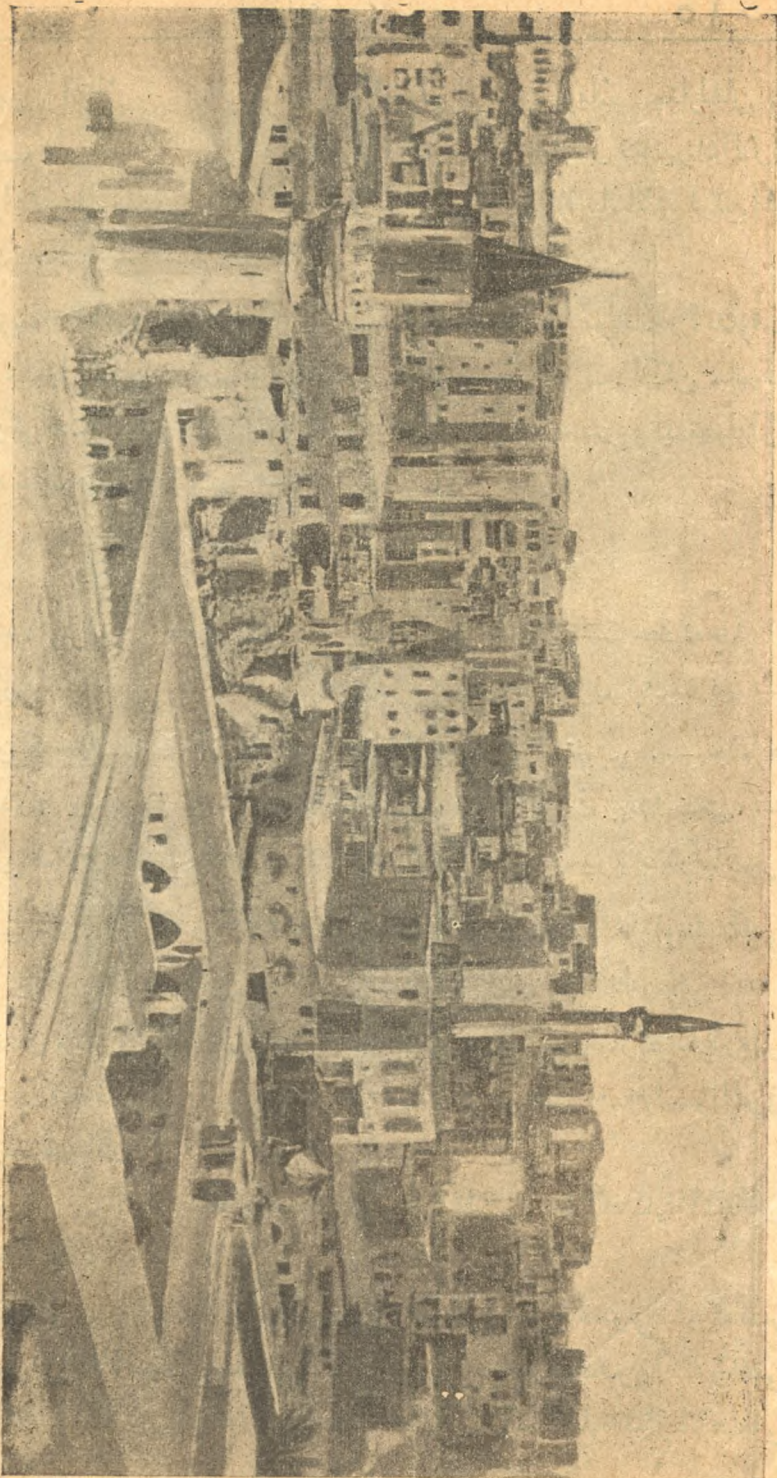

چەتەك مېتالارنىڭ بوزىسى.

جده یاننده ایکى اورنده مرجانلر او طراوی بولوب قالغان صای اورنلار بولغانغه کوره کیمه چیلر قای وقتده، بر برسندن اوزوب ئلك بیتهر اوچردن آشغوب بارغانده شول مرجانلکرگه اوچر یلارده او طروب قالالر. شونندن قوتلورغه هم آلدن کیتکان کونداش لرینی (رقیبیلرینی) قووب بیتهرگه بار کوچلری بـلهـن طروشالار. قووشوچیلر آراسنده طاوش، فچقرش، سوغش کونهرله هر کیمه ده گی آلتی ییدی عرب هم قاب قارا زنجیلر بتونله ی تیرگه باطب کو بکله نوب بته لر. واپوردن نظافت تیکش لوب بتکانگه علامت بولغان صاری علم توشورلگنج کیمه چیلر همه یاقندن واپورغه یاقنلاشالارده طارتوب صوزوب یولقغالی بولقغالی اوز کیمه لرینه آلوب بارالار

قاب قارا عرب کیله ده آب آق صاقاللی حاجینک صاقالینه یابشوب ای عزیز آقساقال کیل مینم کیمه مه دیوب نارتقالاب کیتهلر. قارت حاجی ده بو تعظیمگه بیك شاد بولوب شول نارتقان یاققه کیته. کیمه یی حالی ده یوق آنک صاقالندان نارتوب آلوب کیتکان بولا. بو وقتده حاجیلارنی ایبده شن ایبده شن دوستنی دوستندن آیروب کیته گنه بیرهلر، برده آلاردن تله مه ولرینه ده قارامیلار، رضالقلارینی توگللکلرینی ده کتوب طورمیلار.

کیمه لری طولغانلاری واپوردان آیروب کیتکاج ته لله نیچه وقتدن بیرلی بوشقه کونکان ایکنچی کیمه چیلر شول اورنغه کیله لرده اختیاری هم غیر اختیاری روشقه تاغن نارتقالاب اوزلرینه او طروچیلار آلار. چیتکه کیتکان کیمه لرده حاجیلرنی جبرله و باشلانا: واپوردان آیرلغاج ده کشی باشینه بیشه رغرمش آلار، آندن بر آز کیتکاج ینه جیوب آلار. دیکگنز اوستنده تارتقالاشر حال یوق حاجیلار صورغانلارینی بیره بارالار.

چەننەن كۆرۈنىشى.

چیگو اوچون آقچلارینی تالو اوچون گنه گاورلر طرفندن اویلاب چغارلغان بر
اش دیوب قاریلار. کلا-لارده یوروچیلرگه بیرلنگان امتیازلار تقدیرنه آلاری
طاغنه باشقاچه اویلیلار؛ آلا کارانتیننن تجسس اوچون گنه یاسالاده لکن آقچه
تولهب قوتولوب بولا دیوب اویلیلار.

ابوسعاد آطاوی جا شیکلی اؤک اوسملکسز چول گنه بولغانغه آنه وقت
اوتکارو حاجیلر اوچون بیگرهک اوکایسز. طعاملر بیک قیمت. لکن حاجیلر
بوکا نیز کونگه لر چونکه آلا حجازغه کرگاج دن ده همه بیرده قیمةچیملرگه
اوجرارغه طوغری کیله در.

.II

حاجیلار واپوری کیلگاج جده نك روحلانووی. — کیمه چیلر نك
قووشولاری. — پاسازیرلرنی اوزلرینه مخصوص روشچه قبول ایتولری. —
حاجیلر دن کوچلهب آقچه آلاری. — حاجیلرنی دلالرگه تابشرو. — جده هم
آنک مسجدلری و بازارلاری. — شهر نك نظافتینی قار او هم اتلر نك بوکا خدتی. —
اورن نك یتشمه وی، آشاملق اچملکنک قیمتنگی. — جده ده روس سفارتخانه سی.
واپور! واپور! واپور یاقلاشدی! دیگان تاوشلار، دیگنر اوستننگی
واپورنك تره کلرینك اوچلاری غنه کورونه باشلاغاچ اوق باشلانا.
نیندی واپور؟ قای یاقدان؟ نیندی حاجیلر کیله؟ دیوب بار اعتبارلارین
صرف ایتوب کیله تورغان واپور جهتمینه هر ملت خلقی یونه لر هم شول سوألرینی
حل قیلورغه طرشالار.

خلق تورلی یاقدان نظافت تفتیش قیلوناتورغان پرستانگه تابا آشغالار؛
حاجیلار توشه چک اورنغه جیولالار.

کیمه چیلر برره تکه تزلوب حاضرله نه لر هم هیچ برسی مخصوص خبرگه قدر
اورنلارندن قوزغالا آلایلار؛ بارلغی اولدن بره رسی سفیر طرفندن یا که شونلغی
بر بای طرفندن یاللانوب قویلغان بولساغنه لدان کیته آلا. اشاره قیلونا. همه سی
بردن گورت ایتوب کوره کلرینی قوزغانالارده واپورغه تابا کیته لر.

حاجلارنىڭ يىتۈرگە توپىدا تۇرغان پەرىستانى

مىسىمىنلار ۋە ما كارانتىننى ياراتمىلار، آلاموئا دشمان كوز بلەن قارىلار
 آلام تىقىرگە بىك اشانغانلىقدان ھەمە بو اشانولارى كوكلىرىنە بىك نىق
 سىگىنلىكىن مۇنى تىقىرگە قارشى كىلو دىوب قارىلار. مىسىمىنلار، لوح
 المىھوظىك يازلىغان نىرسەنى آدم قولى بلەن اوزگارتوب بولمى؛ كىمگە قايدە
 ئولەرگە كىمگە نى كوررگە يازلىغان بولسە شۇنى كورمى قالمى دىلر شوئار كورە
 مىسىمىنلار كارانتىن بلەن ماتاشۇنى تىقىر خىداغە قارشى كىلو دىوب اويليلار.
 كارانتىن ياساۋنى آلام، مىسىمىنلارغە قارشى كىلور اوچون آلامنىڭ بوللارىنە سىد

یکرمی دن اون بیش دن توبهن توشمی . جدہ نڭ ھواس غایت صولی بولغانلقدان چداوی بیگرهك اوڭایسز بولا حتی اسسی قویاشك قز نورغہ اویرہ نڭان ترکستانلیلارغہ دە بایتاق تأثیر ایتہ . قان باشقہ جیولا؛ چیکہ لرنیبه لرن، کوزلرگہ قزل توگرہ لار پیدا بولا ، کوکرہ کسکہ آغر طاش باصدرغان شیکلی طویولا . اسسین صاقلانور اوچون یوزہ راینڭ ممکن توگل؛ چونکہ دیگنر صووی غایت طوزلیغی بلهن برابر آندهی آقوله بالقلاردانده قورقنچ ؛ آقوللار بیک کوب بولوب بارلغی قارا تهنلیلرگہ گنه تیمیلر . فقط حجازده شمال طرفندن ایسکان ییل گنه کوڭلنی آجا . اماجنوب طرفلرندن کیلگان ییللر بولسه آلا رھوانڭ اسسیلگینی گنه آرتدالار . مغربدن کیلگان ییللر بولسه بعض وقتلرده ریح سوم بولوب آفریکا اچندن قوم بورانی بولوب کیلہ لر . اما مککە نڭ ھواسی قوری بولغانلقدان آنده طورو ییکلرہ بولا .

فقط اطرافدن ییل کیلو آز بولغانلق سببلی ھوا آلماشا آلمغانغہ کورہ ھمیشہ آنده بورکہ وک دوام ایتہ ...

مدینہ نڭ ھواسی مکہ نکینہ قاراغانده کوب یاخشی چونکہ آنده جای کونی قاتی اسسیلکرده بولمی اما قش کونی ایسه حتی صووقلارده بولغالی .

ایڭ یاخشی ھوالی بیر دیوب مکہ دن ایکی کونلک یولک واقع بولغان طائفی نی سانارغہ یاری . شریف مکہ ، والی حجاز ھم بتون مکہ نڭ اشرافی ھر جایسی اوتکارورگہ طائئکە کوچسہ لردہ حاجیلر آنده سیرہك بارالار .

جنوبدن کبلہ تورغان واپورلار قمران آطاوندہ بیش کون مدت کارانتین صاقلاب اوتەرگہ مجبورلر .

شمالدن کیلگان واپورلار ایسه مصرده و عموماً شمالی آفریقاده وبا بولغان یللارده طورده یا کہ ابوسعاده تفتیش قیلنوب اوتکارولہ لر .

مصرده و آفریقاده وبا بولماغان یللارده حاجیلر ینبوغہ یا کہ جدہ گہ طوب طوغری کارانتینسز تفتیشسز اوتکارولہ لر .

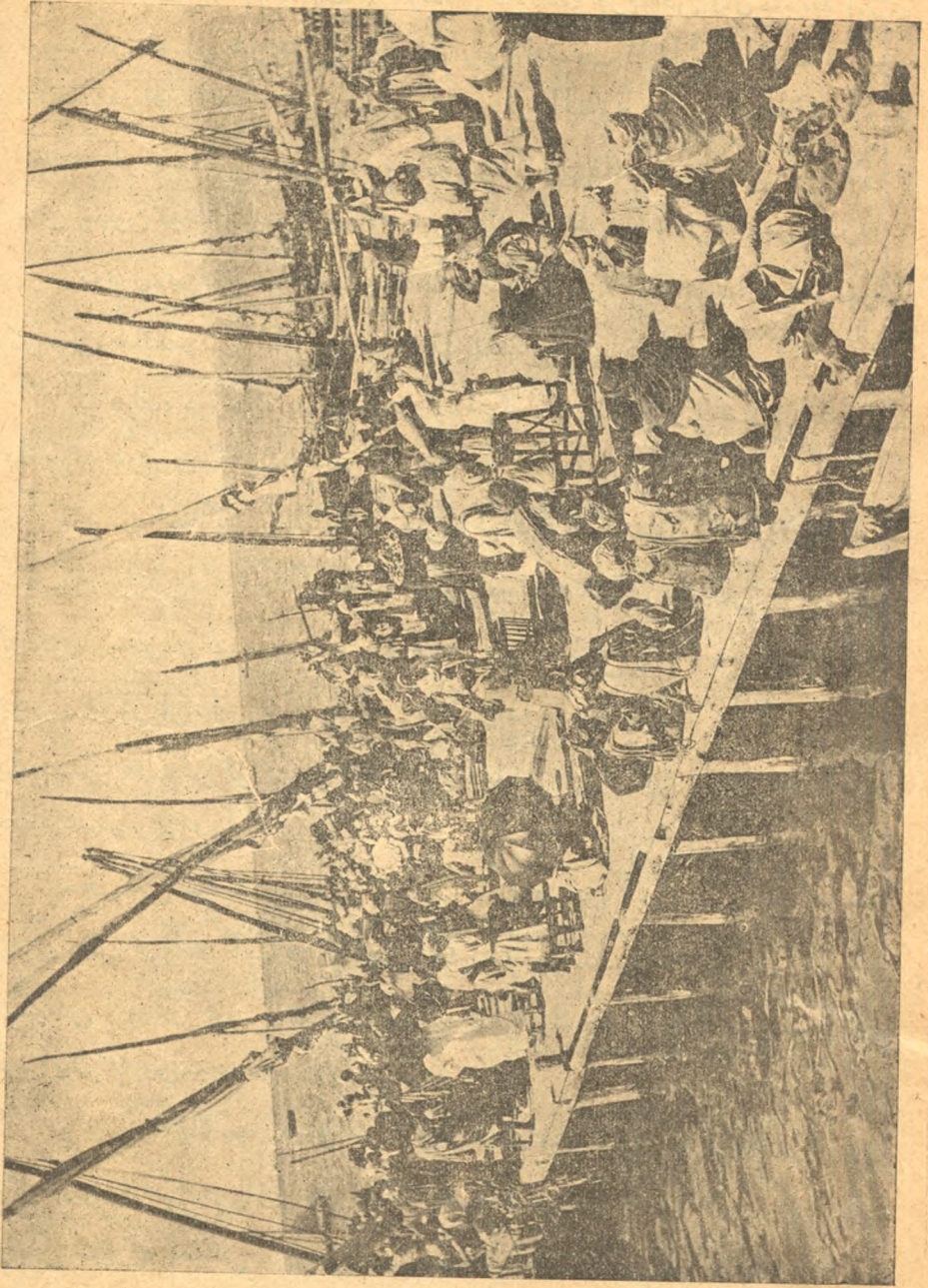
«حاجیلاردان برهه كیده كم طرفندن تالانسه، خزینه دن اول حاجیغه اوزی كورسه تكان مقدار ضرردن اون الوش آرتق ایتوب قایتارلور هم ضمانی شول تالان بیزنك خلقینه توشه هم شولاردان خبر آلفور» دیوب امر تاراتقان. بو اشك بولوی حاجی اوچون همه مأمورلر اوچون فائده لی یاغشی بولسه لارده خلق اوچون بیک اوکایسز بولغانغه كوره موندی اشلر آنه برده اوچرا ایلار. بو یول، بارلغی حفظ صحت جهتندن بیک اوکایسز؛ چونکه بونده هیچ بر اورنه کارانتین صاقلامیلار، لکن موندن قوتلونك چاره سینى تابالار.

بو یوله یورورگه - سمرقند دن پشاورگه مكی بیش بوز چاقرم آطلانوب بارورغه طوغری کیلوب پشاوردان بومبا یغه قدر تیمز یول بارادر.

روسیه اچنك گی مسلمانلار حجازغه دیکگز یولی بلهن گنه بارالار. اما دیکگز یولندن باشقه مکه گه بارور اوچون بر نیچه قوری یول بلهن: عصیردن، نجدن، یمنن هم دمشقن کیتوب بولا. هر یلنی اداعج وقتنه سلطانن نایب بولوب بر کروان بلهن ترك پاشاسی بارا. پاشا معیتنه مکه گه سلطان طرفندن بیهرا لگان هدیه لر کوب بارغانغه كوره پاشا بارغان کروان یاننك بر مقدار حفظه عسکرلری ده بارالار.

حج وقتی سنه شمسیه بلهن حسابلانغانه هر یل آلماشنوب کیله اما سنه قمریه بلهن ذوالحجه، آیینك اوننچی كوننه باشلانا. سنه قمریه هر یل سنه شمسیه دن اون بر کون آلك کیلگانلکدن اوطز اوچ یل اچنك سنه شمسیه نك هر آیلارنك بر نیچه مرتبه بولوب اوته.

جای کونلرنك حج قیلو قش کونلرنك قیلوغه قاراغانك حاجیلار اوچون اوکایسزراق هم آغرراق بولا. چونکه حجازنك هواسی عموما اسسیلکی قوتلی بولوب سیلزیه مقیاس حراره سی بلهن حسابلانغانه جای کونی اوطز اوچ - اوطز دورت درجه گه ایروشه، اما قش کونلرنك یگرمی بیش درجه گه قدر بولا. اما اوی اچلرنك فرق بلهن قرق ایکه درجه آراسنك بولوب حتی تونلرده ده

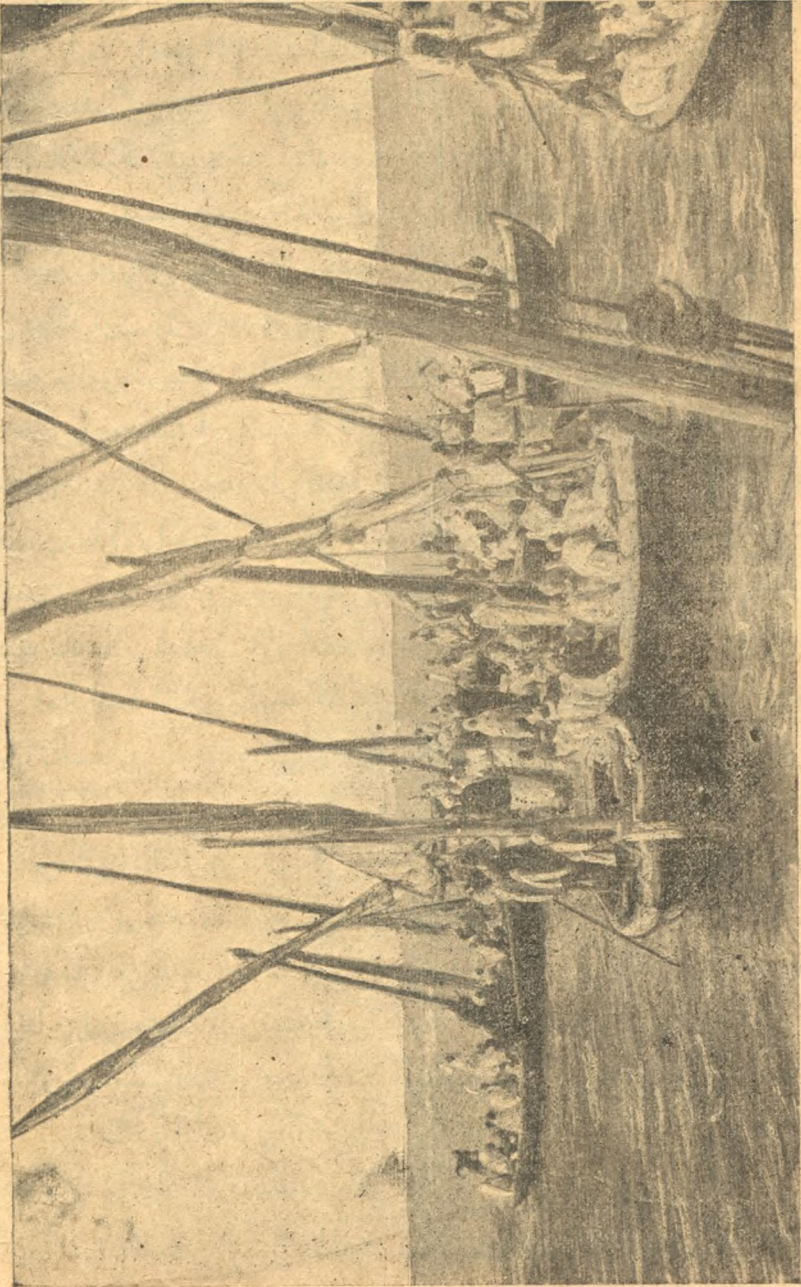

حاجيلارنىڭ باغاولارنى بوشاتۇر اوچون جەدە پىرىستانى.

گرچه ماقتانورغە ياراتقان حجاز خلقى و با يىلى غنە حاجىلارنىڭ عددى كىم بولا دىسەلردە واقعغە قاراغاندا اسلامنىڭ قوتلى چاغىدە طواف اوچون كىلىگەن عددىغە حاضرگى كوندەگى حاجىلارنىڭ عددىنى چاغىشدرغان چاغىدە گرچه دىن اسلام صوڭ. وقتە ھىندىستان، آفرىكادە ھىم كىتاي اچلارندە الكىگىدىن كۆپ طامر جەيسەدە حاضر حاجىلارنىڭ عددى بىك كۆپ كىمىگەنى كوريلە. ھىجرتكە ياقن زماندەغى خلىقەلر ھىر يىل حجگە بارالار ايدى. ھىم آلا ر بلەن بىك كۆپ وزير و زرا و اعيان حج قىلالار ايدى . و بو سفرلرندە حجاز يولندە مىليونلارچە دىنارلر صرف قىلالار ايدى ؛ شول رەوشچە كە ۳۵۰ نچى سنە ھىجرىدە مقامدار خايفە عرفاتدە قرق مىڭ صغروا يىللى مىڭ قوى قربان كىسىدى . خلىقەلر حجگە بارغاندە زور كرورانلار بلەن يوزەر مىڭ دۈەرگە آتلانوب بارالار ايدى . ھارون الرشيدنىڭ حج قىلولارى شول رەوشچە كە ھارون الرشيد بىر مرتبە پىادە حجگە بارغان ھىم او يىدىن چغوب مكە مكرمەگە يتكەنچە يول بو يىنە پالاسلار توشەب قويغانلار .

اماترك سلطانلارى ايسە گرچه اورلرى خلىقە روى زمين خلىقە مسلمىن اسمى بلەن آتالسا لار دە نىچە عصرلار دن بىرلى نىچە سلطان كىلسەدە برسى دە حجگە بارغانى يوق . فقط ۱۸۱۴ نچى يىلدە محمد على مصرى مكەگە باردى ، لىكن آنىڭ باروى عادتىن طش طنطنەلى بولدى حتى كە آنىڭ بوطنطنەسى مكە بىر كىچەدە توصيف قىلنورغە لايىق رەوشچە آنىڭ چادرلار يىنىڭ اچى ، طشى آلتون كەش بىلەن زىبن ايدى . ۱۹۰۹ نچى يىلدە مصر حدىوى حجازگە باردى لىكن آنىڭ باروى مونسى تىزىمات بلەن طنطنە بلەن بولمىچە بولارغە قاراغاندا بىك كۆپ مرتبە عادى ايدى . روسىيە مسلمانىلارى عادتدە حج آيندىن ايكى آى مقەم حجازغە كىتەلر ؛ حجغە بارغاندە ايكى كۆپى آدىسا ھىم سىواسقە بول شەرلرى آرقلى اوتوب بىك آزغە باطوم آرقلى دە كىتەلر .

آندە حاجىلار اوچون حاضرلەنگەن مخصوص روسىيە شىركەتلرى پاراخودلارى ھىم سودا پاراخودلارى ھىمەد ابراۋولنى فلوطلار حاضر بولوب طورالار . لىكن تركىيە دن كىلىگەن دلاللر روسىيە مسلمانىلار يىنى قىزقەرۇب تركىيەنىڭ بونانىڭ

چنده حاجیل پراخوددن چشلاری.

زمانند اوق بار ايدى. اول چاغندوق عربلر ابرلر و خاتونلار بىرگه طواف قىلالر ايدى. محمد (عليه السلام) عربلرنىڭ بو ناچار عادتلارنى تاشلاتتى. حج عمللرنى ترتيبكە سالدى.

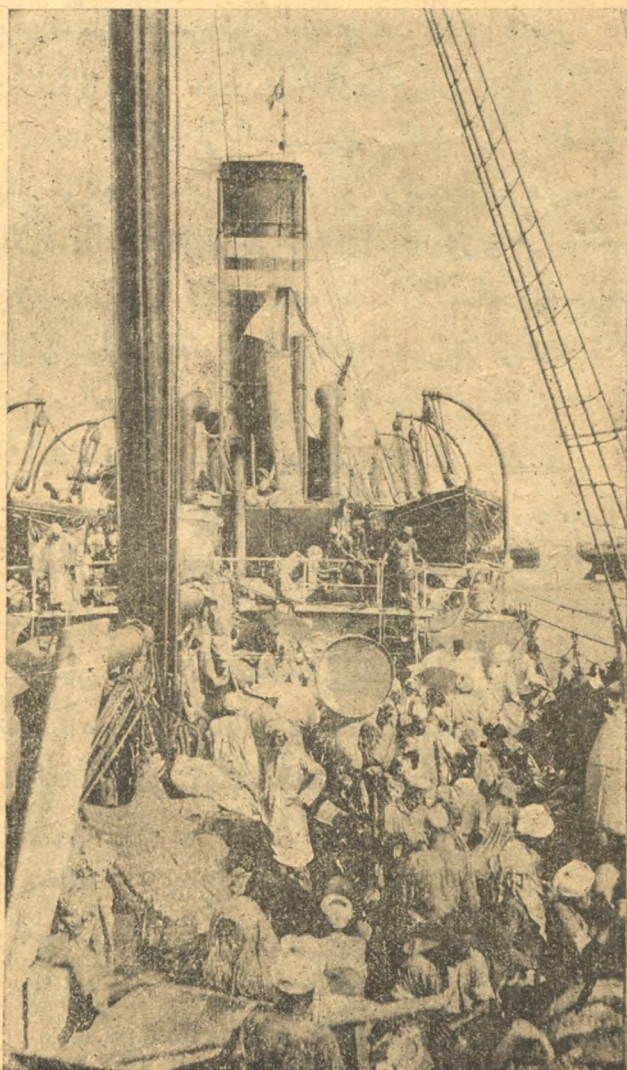
حجنىڭ فرض ايتلوى اسلام تار بىخندە زور اورن طوتتى؛ شول روشچە كە اوللرى تارقا و عربستان خلقىنى قونلى غيرتلى بر خالق؛ اتناقلى بر ملت ياصادى. بو كۈنلر دە عربستانغە مەقس طواف ايله دىگىز يوللارنى هم قورى يوللار و چوللار آرقلى هر يىز ابللى مەكن اوچموز مەگنە قەر مسلمان حاجيلار مەكە مكرمه گە بارالار. عيد عرفه كۈنى جمعه كۈن بولغان يىلدە حاجيلر عادتە گىدن ئالە نىچە الوش آرتق بولا هم بويىلدە غى حجفە «حج اكبر» ديهلر. روسيە دن بارغان حاجيلارنىڭ عددى بو صوڭفى يىللار دە آلتى مەڭ بىلەن اون مەڭ آراسندە يورى هم ايلك كۈب يىلدە اون آلتى مەڭن زىيادە بولى. بولاردان باشقە ملت لردن ايلك كۈبى حجازغە يقىنراق طرفلر دن كىلەر شول روشچە كە هندستاننن مصر دن هر برسندن يىل صابون يگر مى بيش مەڭ مەقدارى آدم چىولالار؛ بولاردان قالا عد دلر ي بويىچە - جاواليلر، تونس خلقى، جزائريلر، فارس لر كىلەر؛ بوندان باشقە حبشستاننن سودان، مسقط، حضرموتنن، باوجستان، افغانستان، بوسنە ئىلر، سوربە ليلر، طراباسايلر، آلبانلار، كىتاييلار هم بولاردان بو تەن خلقلاردان حاجيلار كۈب بولالر.

قارا خلق آغزىندە سويلەنە تورغان حكايىتلرگە اشانلسە، رسول الله صلى الله عليه وسلم ئەيتكان ايمش كە كعبە الله هر يىلنى آلتى يوز مەڭ حاجى طرفندن طواف قىلىنوب آدميلرنىڭ سانى بو عددكە طولماسە فرشتەلر طوطرالار ديوب. بو حكايىتكە قاراغاندە، هم بو فكرگە اشتراك ايتكان تەق بىردە، آدميلرنىڭ سانى آزا يغان سايون فرشتەلرنىڭ عددى كۈب بولا.

فرشتەلر طائفەسى انسانلاردن قدر ليره ك طائفە بولغانلارنن آلار نىڭ عددى كۈب بولو هر حق مسلمان اوچون كوكلا ييرەك بولورغە تىوش هم آلا روشونى ياراطا توشەرگە تىوش شىكللى كورنە.

لىكن اوزىنە هم نسلە شلر يىنە فائە كىلو ياغن آلدە توتتا تورغان نىم ايزگى بر عرب «فرشتەلر آزابولسە بولسون، اما كشىلر كۈب بولسون ايدى. بوسى فائە ليرهك» دىوب جواب بىرە .

یوزلرینی طوتالار؛ مغربدن گلستان زمین مصر اولکاسی، الجزائر، تونس، مراکش
اسلاملاری یونه لهر. حج وقتند، یوغاری کورسه تلنگان اورنلارنک هه سندن برجان
بر تن بولوب کوکل باغلاب حسیات دینیه بلهن متحس جانلی طولقنلار
کعبه اللهنی زیارت اوچون شول طرفقه آغالار.

پاراخوده حاجر.

کعبه اللهنی طواف قیلو هههه هجره سودکه یوز سورو عربلرده جاهلیت

